

ISSN: 1991-3494 (Print)
ISSN: 2518-1467 (Online)

**SCIENTIFIC JOURNAL OF
PEDAGOGY AND ECONOMICS**

**№1
2026**

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

CENTRAL ASIAN ACADEMIC
RESEARCH CENTER

SCIENTIFIC JOURNAL OF PEDAGOGY AND ECONOMICS

PUBLISHED SINCE 1944

1 (419)

January – February 2026

ALMATY, 2026

EDITOR-IN-CHIEF:

ABYLKASSIMOVA Alma Yesimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of Central Asian Academic Research Center, Director of the Center for the Development of Pedagogical Education, Head of the Department of Methods of Teaching Mathematics, Physics and Computer Science at Abai KazNPU (Almaty, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191275199>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2076124>.

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

SEMBIEVA Lyazzat Myktybekovna, Doctor of Economics, Professor of the Eurasian National University (Astana, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57194226348>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/38875302>.

EDITORIAL BOARD:

RICHELLE Marynowski, PhD in Education, Professor, Faculty of Education, University of Lethbridge, (Alberta, Canada), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57070452800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/16130920>.

SHISHOV Sergey Evgenievich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education, Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191518233>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2443966>.

ABILDINA Saltan Kuvatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy, Karaganda University named after E.A. Buketov (Karaganda, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56128026400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/4131549>.

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-Chief of the journal "Standards and Monitoring in Education" (Moscow, Russia), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6602245542>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/13675462>.

BULATBAEVA Kulzhanat Nurymzhanovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarin (Astana, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57202195074>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/40173122>.

PETR Hájek, PhD, Unicorn University, Associate Professor, Department of Finance, (Prague, Czech Republic), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=35726855800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/672404>.

JUMAN Jappar, Doctor of Economics, Professor, Honorary Academician of Central Asian Academic Research Center, Honored Worker of Kazakhstan, Director of the Center for International Applied Research Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59238481900>; <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56658765400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/60977874>.

LUKYANENKO Irina Grigorievna, Doctor of Economics, Professor, Head of Department of the National University of Kyiv-Mohyla Academy (Kyiv, Ukraine), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189348551>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/939510>.

YESIMZHANOVA Saira Rafihevna, Doctor of Economics, Professor of the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56499485500>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/45951098>.

Scientific Journal of Pedagogy and Economics

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: «Central Asian Academic Research Center» LLP (Almaty).

The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications of the Republic of Kazakhstan

№ KZ50VPY00121155, issued on 05.06.2025

Thematic focus: «*publication of the results of new achievements in the field of fundamental sciences*»

Periodicity: 6 times a year.

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Central Asian Academic Research CenterB» LLP, 2026

БАС РЕДАКТОР:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Педагогикалық білім беруді дамыту орталығының директоры, Абай атындағы ҚазҰПУ математика, физика және информатиканы оқыту әдістемесі кафедрасының меңгерушісі (Алматы, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191275199>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2076124>.

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

СЕМБИЕВА Ләззат Мықтыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Астана, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57194226348>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/38875302>.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

РИШЕЛЬ Мариновски, білім беру саласындағы PhD, Летбридж университеті педагогика факультетінің профессоры, (Альберта, Канада), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57070452800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/16130920>.

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және басқару университетінің кәсіби білім беру педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191518233>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2443966>.

ӘБІЛДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университетінің педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56128026400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/4131549>.

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар мен мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6602245542>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/13675462>.

БОЛАТБАЕВА Күлжанат Нұрымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Астана, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57202195074>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/40173122>.

ПЕТР Хайек, PhD, Юникорн университеті, Қаржы департаментінің қауымдастырылған профессоры (Прага, Чехия), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=35726855800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/672404>.

ЖҰМАН Жаппар, экономика ғылымдарының докторы, профессор, Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері, ҚР ҰҒА құрметті академигі, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Халықаралық қолданбалы зерттеулер орталығының директоры (Алматы, Қазақстан). <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59238481900>; <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56658765400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/60977874>.

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилянская академия» ұлттық университеті кафедрасының меңгерушісі (Киев, Украина), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189348551>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/939510>.

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафиққызы, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры (Алматы, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56499485500>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/45951098>.

Scientific Journal of Pedagogy and Economics

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Орталық Азия академиялық ғылыми орталығы» ЖШС (Алматы қ.).

Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 05.06.2025 ж. берілген № KZ50VPY00121155 мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *«іргелі ғылым салалары бойынша жаңа жетістіктердің нәтижелерін жариялау»*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Орталық Азия академиялық ғылыми орталығы» ЖШС, 2026

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования, заведующая кафедрой методики преподавания математики, физики и информатики КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191275199>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2076124>.

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

СЕМБИЕВА Лязат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Астана, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57194226348>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/38875302>.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

РИШЕЛЬ Мариновски, PhD в области образования, профессор факультета педагогики Летбриджского университета, (Альберта, Канада), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57070452800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/16130920>.

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191518233>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2443966>.

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А. Букетова (Караганда, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56128026400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/4131549>.

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6602245542>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/13675462>.

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Астана, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57202195074>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/40173122>.

ПЕТР Хайек, PhD, университет Юникорн, ассоциированный профессор Департамента финансов, (Прага, Чехия), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=35726855800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/672404>.

ЖУМАН Жаппар, доктор экономических наук, профессор, заслуженный деятель Казахстана, почетный академик НАН РК, директор Центра Международных прикладных исследований Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59238481900>; <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56658765400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/60977874>.

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189348551>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/939510>.

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56499485500>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/45951098>.

Scientific Journal of Pedagogy and Economics

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: ТОО «Центрально-азиатский академический научный центр» (г. Алматы).

Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан

№ KZ50VPY00121155 выданное 05.06.2025 г.

Тематическая направленность: «публикация результатов новых достижений области фундаментальных наук».

Периодичность: 6 раз в год.

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© ТОО «Центрально-азиатский академический научный центр», 2026

CONTENTS

PEDAGOGY

Abuova B.P., Abisheva S.D., Adibayeva Sh.T. The methodological potential of Kazakhstan’s children’s literature in the educational process on the example of “Kazakhstan fairy tales” by Yuri Serebryansky.....	19
Azybayev M., Zhaidakbayeva L.K. Pedagogical and technological aspects of blended synchronous learning Implementation.....	38
Bazarbayeva A.N., Mubarakov A.M., Ibadulla S.N. Model of didactic principles for using the system of collaborative open learning in the training of future computer science teachers.....	55
Yerbolatov N. N.*, Toktaganova G.B., Nazarova G.A. Diagnostics of learning results of master’s students based on the integration of education, science and production and prospects for improvement.....	69
Zhaiynbayeva S.K., Maimataeva A.D., Kossauova A.K. Formation of professional competence of future biology teachers based on the “flipped classroom” technology.....	87
Zhambylkyzy M., Baibossynova T., Aleixo M. Using action research as a method for professional development of efl teachers.....	102
Zharylgapova D.M., Karabala T.M., Pirmaganbet A.E. Increasing students’ interest and intellectual abilities in learning physics through mobile applications.....	116
Imangaliyeva B., Yermakhanov M., Aldiyarova A. Methods of teaching chemistry to students with special educational needs: kazakh secondary school practice.....	133
Kazhenova Zh.S., Rakhmatullina Z.T. Organizing the educational process with kits for educational robotics.....	151
Kazbay P.A., Kudaibergenova K.T. Teaching the image of "hero-girl" in kazakh epics through critical thinking technology in universities.....	174
Kaisarova A.S., Zhensikbaeva N.Zh., Sabyrbaeva B.T. Local studies as a means of student personality socialization.....	187
Medeubaeva K.T., Khassanova I.U., Seitenova S.S. Artificial intelligence potential in personalizing teacher training trajectories: Kazakhstan’s experience.....	204

Nabi N.B., Rakhmetova R.S.

The importance of the 4c model in the formation of communicative skills and its conceptual basis.....222

Nurzhanova A.R., Zhussupova R.F., Jaleniauskiene E.

Artificial intelligence in education: evaluating ai-powered educational platforms.....238

Nurizina M.M., Baimukhanbetov B.M., Issayev M.S.

Developing learners' soft skills: exploring the impact of theoretical approaches.....259

Nurlan M., Bakirci N., Aden Zh.

The relevance of teaching the genre of zhyr using new technologies.....275

Orynbasar T.O., Amirbekova A.B.

The writer's thesaurus and methodology of teaching literary style: a systematic review using the PRISMA method.....295

Pernebayeva F., Bakesh Z., Kalymbetova A.

Ways to form innovative competence in biology teaching.....319

Seitbekova G.O., Kokzhayeva A.B., Suleimenkulova G.T

Development and assessment of students' mathematical functional literacy through solving textual problems with financial content.....338

Semenikhina S.F., Semenikhin V.V.

Review of the implementation of the alliance "school – university – science – industry" in the holistic pedagogical process.....362

Smatova K.B., Alimbayeva S.K., Ospanbayeva M.P.

A study of the transformation of school readiness diagnostics into a digital format.....378

Toktagulova U.S., Karmenova N.N., Sadykova D.A.

Formation of students' conceptions in determining the role and effectiveness of training-field practice in the development of theoretical knowledge.....396

Ualikhanova A., Abuov A.E., Bolysbaev D.S.

Methodological approaches to studying yard clubs' role in forming children's spiritual values.....417

Usmanova K., Stycheva O.

The use of the official-business style in the educational process as a means of professional training of future Russian language teachers.....433

Khassenova M.T., Smagulov M.Z.

chemistry without barriers: strategies inclusive learning in class.....455

ECONOMY

Abdullaev A.M., Kadyrova M.B., Kuralbaev A.A. Human resources management in the local government system: training and development of professional competencies.....	477
Amanbai A., Rakhimberdinova M.U., Massanova L.E. Analysis of the development of the housing construction market in the Republic of Kazakhstan.....	505
Amangozhayeva A.B., Akpanov A.K., Kassymbekova G.R. Determinants of banking sector vulnerability in Kazakhstan: a multi-method analysis of market, credit, and liquidity risks.....	523
Beisenbayeva A., Yernazarova U., Turdaliyeva U. Assessing the effectiveness of internal control with ESG risks: a model for the banking sector of Kazakhstan.....	539
Domalatrov Ye.B., Abylaikhanova T.A. Neural networks as a tool for improving the efficiency of human capital management: empirical analysis and predictive modeling.....	554
Yeltay B.B., Azatbek T.A. Assessment of the impact of changes in global prices for non-ferrous metals on the export dynamics of Kazakhstan's non-ferrous metallurgy.....	569
Elshibekova K.Zh., Eralina E.M. Competitive advantages of domestic robotic systems in the industry of kazakhstan.....	592
Yendybayev S.T., Zhussipova E.Ye., Duisenbekuly A.-K.D. Adaptation of startup valuation methodologies in Kazakhstan under conditions of limited financial information.....	613
Yerimpasheva A., Tarakbaeva R., Lyu Zh. Investment interaction between Kazakhstan and China as a factor in the formation of transcontinental transport corridors.....	631
Zhumaldinova D., Yeshenkulova G., Wronka-Pośpiech M. Emerging methodologies and technologies in creative startups: a configurational review.....	647
Kadyrbekova D.S., Klimova T.B., Duiskenova R.Zh. International tourism in Kazakhstan: factors attracting foreign tourists and opportunities to strengthen the country's brand.....	664
Kadyrova K., Davletova M., Amirgaliyeva A. Marketing strategies of small and medium-sized enterprises in Kazakhstan under digital transformation.....	681

Kalbayeva N.T., Satenov B.I., Khassenova L.A.

The impact of financial determinants on the export development of meat production in Turkestan region: a scenario-based approach.....699

Karimova B., Kassenova G., Supugaliyeva G.

Volatility of financial instruments on the Kazakhstan stock market: measurement and forecasting.....722

Kozhakhmetova A.K., Yesmurzayeva A.B., Anarkhan A.K.

Integrated ESG assessment of the efficiency of green energy projects: economic, social, and environmental aspects.....741

Kuralbayeva A.Sh., Issayeva G.K., Makhatova A.B.

Fintech tools as a mechanism for stimulating investment in the sustainable development of rural regions of Kazakhstan.....767

Meldebekova A., Kanabekova M., Azbergenova R.

Innovation management in Kazakhstan's higher education: indicators and governance models.....783

Moldazhanov M.B., Takhtaeva R.Sh., Dyusembinova Zh.S.,

The impact of economic activity in the Semipalatinsk nuclear safety zone and the city of Kurchatov on the development of STS nuclear tourism.....807

Nurbatsin A., Kireyeva A.A.

Digital technologies as a tool for improving the quality of higher education.....829

Nurbekova Sh. K., Yessimzhanova S. R., Alimzhanova L.M.

Improving the efficiency of transport and logistics services management in special economic zones based on digitalization.....851

Nurmukhanova G.Zh., Abzhatova A.K., Kurmangaliyeva A.K.

The relationship between the labor market and higher education in Kazakhstan: trends and development directions.....875

Polezhayeva I.S., Suyundikov A.S., Statsenko O.A.

The impact of digitalization on improving the economic efficiency of the energy sector of the Republic of Kazakhstan.....892

Razakova D.I., Alshanov R.A., Kazybayeva M.N.,

Digital transformation of Kazakhstan's industry: an empirical analysis of enterprise readiness and implementation barriers.....916

Sagindykova G.M., Tussibayeva G.S., Balginova K.M.

Innovative strategies for the formation of social responsibility and motivation of participants the pension system of the Republic of Kazakhstan in the context of digitalization.....935

Sadykov E., Zhamkeyeva M., Konyrbekov M.

The structure of markups in Kazakhstan's economy and its impact on inflationary trends.....955

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

Абуова Б.П., Абишева С.Д., Адибаева Ш.Т. Қазақстан балалар әдебиетінің білім беру үрдісіндегі әдістемелік әлеуеті Юрий Серебрянскийдің «Қазақстан ертегілері» мысалында.....	19
Азыбаев М., Жайдакбаева Л.К. Аралас синхронды оқытуды жүзеге асырудың педагогикалық және технологиялық аспектілері.....	38
Базарбаева А.Н., Мубаракوف А.М., Ибадулла С.Н. Болашақ информатика пәнінің оқытушыларын даярдауда біреккен ашық оқыту жүйесін пайдаланудың дидактикалық принциптер моделі.....	55
Ерболатов Н.Н.* , Тоқтағанова Г.Б., Назарова Г.А. Магистранттарды білім, ғылым және өндіріс интеграциясы негізінде даярлау нәтижелерін диагностикалау және перспективті жетілдіру.....	69
Жайынбаева С.К., Майматаева А.Д., Қосауова А.К. «Төңкерілген сынып» технологиясы негізінде болашақ биология мұғалімінің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру.....	87
Жамбылқызы М., Байбосынова Т., Алейшо М. Action research әдісін ағылшын тілі мұғалімдерінің кәсіби дамуына қолдану.....	102
Жарылғапова Д.М., Қарабала Т.М., Пірмағанбет А.Е. Мобильді қосымшалар арқылы физиканы оқытуда оқушылардың пәнге қызығушылығын және интеллектуалды қабілеттерін арттыру.....	116
Иманғалиева Б., Ермаханов М., Алдиярова А. Ерекше білім беруге қажеттіліктері бар оқушыларға химияны оқыту әдістемесі: қазақ орта мектебінің практикасы.....	133
Каженова Ж.С., Рахматуллина З.Т. Білім беру робототехникасына арналған жинақтарды қолдану арқылы оқу үрдісін ұйымдастыру.....	151
Қазбай П.А., Құдайбергенова К.Т. Қазақ эпостарындағы «қаһарман-қыздар» бейнесін жоғары оқу орнында сыни ойлау технологиясы арқылы оқыту.....	174
Кайсарова А.С., Женсикбаева Н.Ж., Сабырбаева Б.Т. Өлкетану – оқушы тұлғасын әлеуметтендіру құралы ретінде.....	187

Медеубаева К.Т., Хасанова И.У., Сейтенова С.С. Жасанды интеллекттің болашақ мұғалімдерді дайындаудың білім беру траекторияларын дербестендірудегі әлеуеті: Қазақстан тәжірибесі.....	204
Нәби Н.Б., Рахметова Р.С. 4К моделінің қатысымдық дағдыны қалыптастырудағы маңызы және оның концептуалдық негізі.....	222
Нуржанова А.Р., Жусупова Р.Ф., Яленяускене Э. Білім берудегі жасанды интеллект: жасанды интеллект негізіндегі білім беру платформаларын бағалау.....	238
Нуризинова М.М., Баймуханбетов Б.М., Исаев М.С. Білім алушылардың икемді дағдыларын (soft skills) дамыту: теориялық тәсілдердің әсерін зерттеу.....	259
Нұрлан М.Н., Бакырджы Н., Әден Ж.Ш. Жыр жанрын жаңа технологиялар көмегімен оқытудың маңызы.....	275
Орынбасар Т.О., Амирбекова А.Б. Жазушы тезаурусы және көркем әдебиет стилін оқыту әдістемесі: PRISMA әдісімен жасалған систематикалық шолу.....	295
Пернебаева Ф.С., Бакеш З.О., Калымбетова А.А. Биологияны оқытуда инновациялық құзыреттілікті қалыптастыру жолдары.....	319
Сейтбекова Г.О., Кокажаева А.Б., Сүлейменқұлова Г.Т. Оқушылардың математикалық функционалдық сауаттылығын қаржылық мазмұндағы мәтіндік есептерді шешу арқылы дамыту және бағалау.....	338
Семенихина С.Ф., Семенихин В.В. Тұтас педагогикалық үдерісте "мектеп – жоғары оқу орны – ғылым-өндіріс" альянсын енгізуді зерттеу бойынша шолу.....	362
Сматова К.Б., Алимбаева С.К., Оспанбаева М.П. Мектепке даярлық диагностикасын сандық форматқа ауыстыру үрдісін.....	378
Токтагулова У.С., Карменова Н.Н., Садыкова Д.А. Оқу-далалық практиканың теориялық білімді дамытудағы рөлі мен тиімділігін анықтауда білім алушылардың түсініктерін қалыптастыру.....	396
Уалиханова А., Абуов А.Е., Болысбаев Д.С. Балалардың рухани құндылықтарын қалыптастыруда аула клубтарының рөлін зерттеуге әдіснамалық тұғырлар.....	417

Усманова Х., Стычева О.

Ресми бизнес стилін болашақ орыс тілі мұғалімдерін кәсіби дайындау құралы ретінде оқу үрдісінде пайдалану.....433

Хасенова М.Т., Смагулов М.З.

Кедергісіз химия: сыныпта инклюзивті оқытудың стратегиялары.....455

ЭКОНОМИКА**Абдуллаев А.М., Қадырова М.Б., Құралбаев А.А.**

Жергілікті өзін-өзі басқару жүйесіндегі кадрларды басқару: кәсіби құзыреттерді дайындау және дамыту.....477

Аманбай А., Рахимбердинова М.У., Массанова Л.Е.

Қазақстан Республикасындағы тұрғын үй құрылысы нарығының дамуын талдау.....505

Аманғожаева А.Б., Ақпанов А.К., Қасымбекова Г.Р.

Қазақстанның банк секторының осалдық детерминанттары: нарықтық, кредиттік және өтімділік тәуекелдерін көпәдісті талдау.....523

Бейсенбаева А., Ерназарова У., Турдалиева У

ESG тәуекелдерін ескере отырып ішкі бақылаудың тиімділігін бағалау: Қазақстан банк секторы үшін модель.....539

Домалатов Е.Б., Абылайханова Т.А.

Нейрондық желілер адами капиталды басқарудың тиімділігін арттыру құралы ретінде: эмпирикалық талдау және болжамды модельдеу.....554

Елтай Б.Б., Азатбек Т.А.

Түсті металдарға әлемдік бағалардың өзгерісінің Қазақстанның түсті металлургиясының экспорттық динамикасына әсерін бағалау.....569

Елшибекова К.Ж., Ералина Э.М.

Қазақстан өнеркәсібіндегі отандық робототехникалық кешендердің бәсекелестік артықшылықтары.....592

Ендыбаев С.Т., Жусипова Э.Е., Дүйсенбекұлы А.-х.

Қазақстанда қаржылық ақпарат шектеулі жағдайда стартаптардың құнын бағалау әдістемелерін бейімдеу.....613

Еримпашева А., Тарақбаева Р., Люй Ч.

Қазақстан мен Қытай арасындағы инвестициялық өзара іс-қимыл трансконтиненталдық көлік дәліздерін қалыптастыру факторы ретінде.....631

Жумалдинова Д., Ешенкулова Г., Wronka-Pośpiech M.

Креативті индустрия стартаптарындағы жана әдістер мен технологиялар: конфигурациялық шолу.....647

Қадырбекова Д.С., Климова Т.Б., Дүйсеннова Р.Ж. Қазақстандағы халықаралық туризм: шетелдік туристерді тарту факторлары және ел брендин күшейту мүмкіндіктері.....	664
Қадырова К., Давлетова М., Амиргалиева А. Қазақстандағы шағын және орта бизнестің цифрлық трансформация жағдайындағы маркетингтік стратегиялары.....	681
Кальбаева Н.Т., Сатенов Б.И., Хасенова Л.А. Қаржылық факторлардың түркістан облысындағы ет өндірісін экспорттық дамуына әсері: сценарийлік тәсіл.....	699
Каримова Б., Касенова Г., Супугалиева Г. Қазақстанның қор нарығындағы қаржы құралдарының құбылмалылығы: өлшеу және болжау.....	722
Қожахметова Ә.К., Есмұрзаева А.Б., Анархан А.Қ. Жасыл энергетика жобаларының тиімділігін интегралды ESG-бағалау: экономикалық, әлеуметтік және экологиялық аспектілер.....	741
Құралбаева А.Ш., Исаева Г.К., Махатова А.Б. Финтех-инструменттер Қазақстанның ауылдық өңірлерінің тұрақты дамуына инвестицияларды ынталандыру механизмі ретінде.....	767
Мелдебекова А., Канабекова М., Азбергенова Р. Қазақстанның жоғары біліміндегі инновацияларды басқару: индикаторлар және модельдер.....	783
Молдажанов М.Б., Тахтаева Р.Ш., Дюсембинова Ж.С. Семей ядролық қауіпсіздік аймағы мен Курчатов қаласындағы экономикалық қызметтің Семей сынақ полигоны ядролық туризмінің дамуына әсері.....	807
Нұрбатсын А., Киреева А.А. Жоғары білім сапасын арттыру құралы ретіндегі цифрлық технологиялар.....	829
Нурбекова Ш.К., Есімжанова С.Р., Алимжанова Л.М. Цифрландыру негізінде ерекше экономикалық аймақтардағы көлік-логистикалық қызметтерді басқарудың тиімділігін арттыру.....	851
Нұрмұханова Г.Ж., Абжатова А.К., Құрманғалиева А.К. Қазақстанда еңбек нарығы мен жоғары білімнің өзара байланысы: үрдістері мен даму бағыттары.....	875
Полежаева И.С., Суюндиков А.С., Стаценко О.А. Қазақстан Республикасының энергетика саласының экономикалық тиімділігін арттыруға цифрландырудың әсері.....	892

Разакова Д.И., Алшанов Р.А., Қазыбаева М.Н.

Қазақстан өнеркәсібінің цифрлық трансформациясы: кәсіпорындардың дайындығы мен енгізу барьерлерінің эмпирикалық талдауы.....916

Сагиндыкова Г.М., Тусибаева Г.С., Балгинова К.М.

Қатысушылардың әлеуметтік жауапкершілігі мен уәждемесін қалыптастырудың инновациялық стратегиялары цифрландыру жағдайында
ҚР зейнетақы жүйесі.....935

Садықов Е.Т., Жамкеева М.К., Конырбеков М.Ж.

Қазақстан экономикасындағы үстеме бағалардың құрылымы және оның инфляциялық үрдістерге ықпалы.....955

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Абуова Б.П., Абишева С.Д., Адибаева Ш.Т. Методический потенциал детской литературы Казахстана в образовательном процессе на примере «казахстанских сказок» Юрия Серебрянского.....	19
Азыбаев М., Жайдакбаева Л.К. Педагогические и технологические аспекты реализации смешанного синхронного обучения.....	38
Базарбаева А.Н., Мубаракوف А.М., Ибадулла С.Н. Методические основы использования современных цифровых инструментов в преподавании изобразительного искусства.....	55
Ерболатов Н.Н., Токтаганова Г.Б., Назарова Г.А. Диагностика результатов обучения магистрантов на основе интеграции образования, науки и производства и перспектив совершенствования.....	69
Жайынбаева С.К., Майматаева А.Д., Косауова А.К. Формирование профессиональной компетентности будущих учителей биологии на основе технологии «перевернутый класс».....	87
Жамбылқызы М., Байбосынова Т., Алейшо М. Использование Action Research как метод профессионального развития преподавателей английского языка.....	102
Жарылгапова Д.М., Карабала Т.М., Пирмаганбет А.Е. Повышение интереса и интеллектуальных навыков студентов при преподавании физики через мобильные приложения.....	116
Имангалиева Б., Ермаханов М., Алдиярова А. Методика преподавания химии для учащихся с особыми образовательными потребностями: практика казахской средней школы.....	133
Каженова Ж.С., Рахматуллина З.Т. Организация образовательного процесса с использованием комплектов для образовательной робототехники.....	151
Казбай П.А., Кудайбергенова К.Т. Обучение образу "героини-девушки" в казахских эпосах в вузе по технологии критического мышления.....	174
Кайсарова А.С., Женсикбаева Н.Ж., Сабырбаева Б.Т. Краеведение как средство социализации личности учащегося.....	187

Медеубаева К.Т., Хасанова И.У., Сейтенова С.С. Потенциал искусственного интеллекта в персонализации образовательных траекторий подготовки будущих учителей: опыт Казахстана.....	204
Наби Н.Б., Рахметова Р.С. Значение модели 4К в формировании коммуникативных навыков и ее концептуальная основа.....	222
Нуржанова А.Р., Жусупова Р.Ф., Яленяускене Э. Искусственный интеллект в образовании: оценка образовательных платформ на основе ии.....	238
Нуризинова М.М., Баймуханбетов Б.М., Исаев М.С. Развитие гибких навыков (soft skills) у обучающихся: исследование влияния теоретических подходов.....	259
Нурлан М.Н., Бакырджы Н., Аден Ж.Ш. Актуальность преподавания жанра жыр с использованием инновационных технологий.....	275
Орынбасар Т.О., Амирбекова А.Б. Тезаурус писателя и методика обучения художественному стилю литературы: систематический обзор по методу PRISMA.....	295
Пернебаева Ф.С., Бакеш З.О., Калымбетова А.А. Важность использования технологий искусственного интеллекта при изучении языка.....	310
Сейтбекова Г.О., Кокажаева А.Б., Сулейменкулова Г.Т. Развитие и оценка математической функциональной грамотности учащихся через решение текстовых задач финансового содержания.....	338
Семенихина С.Ф., Семенихин В.В. Обзор по исследованию внедрения альянса «школа – вуз – наука – производство» в целостном педагогическом процессе.....	362
Сматова К.Б., Алимбаева С.К., Оспанбаева М.П. Исследование трансформации диагностики готовности к школе в цифровой формат.....	378
Токтагулова У.С., Карменова Н.Н., Садыкова Д.А. Формирование представлений обучающихся об определении роли и эффективности учебно-полевой практики в развитии теоретических знаний.....	396
Уалиханова А., Абуов А.Е., Болысбаев Д.С. Методологические подходы к изучению роли дворовых клубов в формировании духовных ценностей детей.....	417

Усманова Х., Стычева О.

Использование официально-делового стиля в образовательном процессе как средство профессиональной подготовки будущих учителей русского языка.....433

Хасенова М.Т., Смагулов М.З.

Химия без барьеров: стратегии инклюзивного обучения в классе.....455

ЭКОНОМИКА**Абдуллаев А.М., Кадырова М.Б., Куралбаев А.А.**

Управление кадрами в системе местного самоуправления: подготовка и развитие профессиональных компетенций.....505

Аманбай А., Рахимбердинова М.У., Массанова Л.Е.

Анализ развития рынка жилищного строительства в Республике Казахстан.....523

Амангожаева А.Б., Акпанов А.К., Касымбекова Г.Р.

Детерминанты уязвимости банковского сектора казахстана: многометодный анализ рыночных, кредитных и ликвидных рисков.....523

Бейсенбаева А., Ерназарова У., Турдалиева У.

Оценка эффективности внутреннего контроля с учётом ESG-рисков: модель для банковского сектора Казахстана.....539

Домалатов Е.Б., Абылайханова Т.А.

Нейросети как инструмент повышения эффективности управления человеческим капиталом: эмпирический анализ и предиктивное моделирование.....554

Елтай Б.Б., Азатбек Т.А.

Оценка влияния изменений мировых цен на цветные металлы на экспортную динамику цветной металлургии Казахстана.....569

Елшибекова К.Ж., Ералина Э.М.

Конкурентные преимущества отечественных робототехнических комплексов в промышленности Казахстана.....592

Ендыбаев С.Т., Жусипова Э.Е., Дуйсенбекұлы А.-Х.

Адаптация методологий оценки стоимости стартапов в Казахстане в условиях ограниченной финансовой информации.....613

Еримпашева А., Таракбаева Р., Люй Ч.

Инвестиционное взаимодействие Казахстана и Китая как фактор формирования трансконтинентальных транспортных коридоров.....631

Жумалдинова Д., Ешенкулова Г., Wronka-Pośpiech M.

Новые методы и технологии в стартапах креативной индустрии: конфигурационный обзор.....647

Кадырбекова Д.С., Климова Т.Б., Дүйсеннова Р.Ж. Международный туризм в Казахстане: факторы привлечения иностранных туристов и возможности усиления бренда страны.....	664
Кадырова К., Давлетова М., Амиргалиева А., Стратегии малого и среднего бизнеса Казахстана в условиях цифровой трансформации.....	681
Кальбаева Н.Т., Сатенов Б.И., Хасенова Л.А. Влияние финансовых детерминант на экспортное развитие мясного производства в Туркестанской области: сценарный подход.....	699
Каримова Б., Касенова Г., Супугалиева Г. Волатильность финансовых инструментов на фондовом рынке Казахстана: измерение и прогнозирование.....	722
Кожаметова А.К., Есмурзаева А.Б., Анархан А.К. Интегральная ESG-оценка эффективности проектов зеленой энергетики: экономический, социальный и экологический аспекты.....	741
Куралбаева А.Ш., Исаева Г.К., Махатова А.Б. Финтех-инструменты как механизм стимулирования инвестиций в устойчивое развитие сельских регионов Казахстана.....	767
Мелдебекова А., Канабекова М., Азбергенова Р. Управление инновациями в высшем образовании Казахстана: индикаторы и модели.....	783
Молдажанов М.Б., Тахтаева Р.Ш., Дюсембинова Ж.С. Влияние экономической деятельности в семипалатинской зоне ядерной безопасности и городе Курчатова на развитие ядерного туризма СИП.....	807
Нурбатсын А., Киреева А.А. Цифровые технологии как инструмент повышения качества высшего образования.....	829
Нурбекова Ш.К., Есимжанова С.Р., Алимжанова Л.М. Повышение эффективности управления транспортно-логистическими услугами в особых экономических зонах на основе цифровизации.....	851
Нурмуханова Г.Ж., Абжатова А.К., Курмангалиева А.К. Взаимосвязь рынка труда и высшего образования в Казахстане: тенденции и направления развития.....	875
Полежаева И.С., Суюндиков А.С., Стаценко О.А. Влияние цифровизации на повышение экономической эффективности энергетической отрасли Республики Казахстан.....	892

Разакова Д.И., Алшанов Р.А., Казыбаева М.Н.

Цифровая трансформация промышленности Казахстана: эмпирический анализ готовности предприятий и барьеров внедрения.....916

Сагиндыкова Г.М., Тусибаева Г.С., Балгинова К.М.

Инновационные стратегии для формирования социальной ответственности и мотивации участников пенсионной системы РК в условиях цифровизации.....935

Садыков Е.Т., Жамкеева М.К., Конырбеков М.Ж.

Структура наценок в экономике Казахстана и ее влияние на инфляционные процессы.....955

SCIENTIFIC JOURNAL OF PEDAGOGY AND ECONOMICS

ISSN 1991-3494

Volume 1.

Number 419 (2026), 275-318

<https://doi.org/10.32014/2026.2518-1467.1110>

ӘӨЖ 37.022

MFTAP 17.07.31

© **Orynbasar T.O.^{1*}, Amirbekova A.B.², 2026.**

¹Korkyt Ata Kyzylorda University, Kyzylorda, Kazakhstan;

²A. Baitursynuly Institute of Linguistics, Almaty, Kazakhstan.

E-mail: t_orynbasar@mail.ru

THE WRITER'S THESAURUS AND METHODOLOGY OF TEACHING LITERARY STYLE: A SYSTEMATIC REVIEW USING THE PRISMA METHOD

Orynbasar Tursynay — PhD Student in «Kazakh Language and Literature» (8D01721), Korkyt Ata Kyzylorda University, Kyzylorda, Kazakhstan,

E-mail: t_orynbasar@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0005-1293-8535>;

Amirbekova Aigul — Head of the Lexicology Department at the A. Baitursynuly Institute of Linguistics, Candidate of Philological Sciences, Almaty, Kazakhstan,

E-mail: marghan01@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-8540-8264>.

Abstract. This research aims to conduct a systematic review of the current state of teaching methodology for literary artistic style, based on scientific works from the Scopus database published between 2015 and 2025. The study utilized the international PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) standard, resulting in the selection and in-depth analysis of 17 key articles. The primary objective of the paper is to determine the effectiveness of modern pedagogical approaches and digital technologies in developing linguistic and stylistic analysis skills among senior high school students. The research findings indicate that scientific activity in teaching literary style is highest in the USA, Russia, China, and the UK, whereas this field requires further in-depth exploration in Kazakhstan and the Central Asian region. Alongside traditional methods, the article substantiates the importance of innovative multimedia projects such as CLIL (Content and Language Integrated Learning), Flipped Classroom, and Booktuber. Furthermore, it explores new possibilities for employing artificial intelligence algorithms (TF-IDF, SVM) and psychological tools (LRQ, RMET) to measure students' empathy levels during literary text analysis. The analysis revealed that the pragmatic mastery of figurative and expressive means in a literary work (metaphors, epithets, phraseological units) is a fundamental tool for shaping a student's linguistic personality. The practical significance of the study lies in

the application of the proposed methodological models in Kazakh language and literature classes, which serves as a basis for enhancing students' critical thinking, creativity, and digital literacy. In conclusion, the article offers new scientific directions for the digitalization and interdisciplinary integration of teaching literary style.

Keywords: literary style, teaching methodology, PRISMA, digital tools, linguistic and stylistic analysis, linguistic personality, innovative technologies

The article was prepared within the framework of the grant financing project AR 26100789 "The vitality of the Kazakh language: the development of a thesaurus of the writer's language and the study of the semantic transformation of the artistic word in the linguistic and cognitive aspect" (2025-2027).

For citations: Orynbasar T.O., Amirbekova A.B. *The writer's thesaurus and methodology of teaching literary style: a systematic review using the PRISMA method. Scientific Journal of Pedagogy and Economics, 2026. — No.1. — Pp. 295-318. DOI: <https://doi.org/10.32014/2026.2518-1467.1110>*

© Орынбасар Т.О.^{1*}, Амирбекова А.Б.², 2026.

¹Қорқыт ата атындағы Қызылорда университеті, Қызылорда, Қазақстан;

² А. Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты, Алматы, Қазақстан.

E-mail: t_orynbasar@mail.ru

ЖАЗУШЫ ТЕЗАУРУСЫ ЖӘНЕ КӨРКЕМ ӘДЕБИЕТ СТИЛІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ: PRISMA ӘДІСІМЕН ЖАСАЛҒАН СИСТЕМАТИКАЛЫҚ ШОЛУ

Орынбасар Тұрсынбай — 8D01721-Қазақ тілі мен әдебиеті БББ докторанты, Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университеті, Қызылорда, Қазақстан,

E-mail: t_orynbasar@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0005-1293-8535>;

Амирбекова Айгул — А. Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты Лексикология бөлімінің меңгерушісі, ф.ғ.к., Алматы, Қазақстан,

E-mail: marghan01@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-8540-8264>.

Аннотация. Оқу сауаттылығын жетілдірудің тиімді тәсілдері ретінде жазушы тезаурусы жүйесі мен PRISMA жүйеленімінің тиімділігі талданады. Зерттеуде 2015-2025 жылдары жарияланған Scopus дерекқорындағы журналдарының мазмұнындағы көркем әдебиет стилін оқытудың жаңа әдістері жинақталып, оларға шолу жасалды. PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) стандартында қолданылған, 17 негізгі мақала терең талданды. Мақаланың мақсаты – жоғары сынып оқушыларының көркем әдеби стилистикалық талдау дағдыларын дамытудағы педагогикалық тәсілдер мен цифрлық технологиялардың тиімділігін айқындау. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, көркем әдебиет стилін оқыту саласындағы ғылыми

белсенділік АҚШ, Ресей, Қытай және Ұлыбритания елдерінде жоғары, ал Қазақстан мен Орталық Азия аймағында бұл бағыт әлі де тереңдетілген зерттеулерді қажет етеді. Мақалада дәстүрлі әдістермен қатар, CLIL (пән мен тілді кіріктіріп оқыту), Flipped Classroom (төңкерілген сынып) және Booktuber секілді инновациялық мультимедиялық жобалардың маңыздылығы дәлелденген. Сонымен қатар, әдеби мәтіндерді талдауда жасанды интеллект алгоритмдерін (TF-IDF, SVM) және оқушылардың эмпатия деңгейін өлшейтін психологиялық құралдарды (LRQ, RMET) қолданудың жаңа мүмкіндіктері қарастырылды. Талдау барысында көркем шығармадағы бейнелеуіш-көріктеуіш құралдарды (метафора, эпитет, фразеологизм) прагматикалық тұрғыдан меңгерту оқушының тілдік тұлғасын қалыптастырудың негізгі құралы екені анықталды. Зерттеудің практикалық маңызы – ұсынылған әдістемелік модельдерді қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында қолдану арқылы оқушылардың сыни ойлау, шығармашылық және сандық сауаттылығын арттыруға негіз болады. Қорытындылай келе, мақала көркем әдебиет стилін оқытуды цифрландыру және пәнаралық интеграциялау бағытындағы жаңа ғылыми бағдарларды ұсынады.

Түйін сөздер: көркем әдебиет стилі, оқыту әдістемесі, PRISMA, цифрлық құралдар, лингвостилистикалық талдау, тілдік тұлға, инновациялық технологиялар

Мақала AP 26100789 «Қазақ тілінің өміршеңдігі: жазушы тілінің тезаурусын әзірлеу және көркемсөздің семантикалық трансформациясын лингвокогнитивтік аспектіде зерттеу» (2025-2027) гранттық қаржыландыру жобасы аясында дайындалды.

© Орынбасар Т.О.^{1*}, Амирбекова А.Б.², 2026.

¹Қызылординский университет имени Коркыт Ата, Кызылорда, Казахстан;

²Институт языкознания имени А.Байтурсынулы, Алматы, Казахстан.

E-mail: t_orynbasar@mail.ru

ТЕЗАУРУС ПИСАТЕЛЯ И МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ ХУДОЖЕСТВЕННОМУ СТИЛЮ ЛИТЕРАТУРЫ: СИСТЕМАТИЧЕСКИЙ ОБЗОР ПО МЕТОДУ PRISMA

Орынбасар Тұрсынбай — докторант образовательной программы 8D01721-Казахский язык и литература, Кызылординский университет имени Коркыт Ата, Кызылорда, Казахстан,
E-mail: t_orynbasar@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0005-1293-8535>;

Амирбекова Айгул — заведующая отделом лексикологии Института языкознания имени А.Байтурсынулы, к.ф.н., Алматы, Казахстан,
E-mail: marghan01@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-8540-8264>.

Аннотация. Данная исследовательская работа направлена на проведение систематического обзора современного состояния методики обуче-

ния художественному стилю литературы на основе научных трудов из базы данных Scopus за период 2015–2025 гг. В ходе исследования был применен международный стандарт PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses), на основе которого были отобраны и глубоко проанализированы 17 ключевых статей. Основная цель работы - определение эффективности современных педагогических подходов и цифровых технологий в развитии навыков лингвостилистического анализа у учащихся старших классов. Результаты исследования показали, что научная активность в области обучения художественному стилю наиболее высока в США, России, Китае и Великобритании, в то время как в Казахстане и Центральноазиатском регионе данное направление требует дальнейших углубленных исследований. В статье, наряду с традиционными методами, обоснована значимость таких инновационных мультимедийных проектов, как CLIL (интегрированное обучение предмету и языку), Flipped Classroom (перевернутый класс) и Booktuber. Кроме того, рассмотрены новые возможности применения алгоритмов искусственного интеллекта (TF-IDF, SVM) и психологических инструментов (LRQ, RMET) для измерения уровня эмпатии учащихся при анализе литературных текстов. В ходе анализа установлено, что прагматическое освоение изобразительно-выразительных средств художественного произведения (метафор, эпитетов, фразеологизмов) является основным инструментом формирования языковой личности учащегося. Практическая значимость исследования заключается в том, что использование предложенных методических моделей на уроках казахского языка и литературы послужит основой для повышения критического мышления, креативности и цифровой грамотности учащихся. В заключение авторы предлагают новые научные ориентиры в области цифровизации и междисциплинарной интеграции обучения художественному стилю литературы.

Ключевые слова: художественный стиль литературы, методика обучения, PRISMA, цифровые инструменты, лингвостилистический анализ, языковая личность, инновационные технологии

Статья подготовлена в рамках проекта грантового финансирования AP 26100789 «Витальность казахского языка: разработка тезауруса языка писателя и исследование семантической трансформации художественного слова в лингвокогнитивном аспекте» (2025-2027гг.).

Кіріспе. Оқу сауаттылығын арттыру – қазіргі жасөспірімдер мен жеткіншектердің ойтанымдық жүйесін сапалы қалыптастырудың кепілі. Оқу сауаттылығының дереккөздерінің қатарында негізінен көркем шығармалар тұратыны сөзсіз. Осы тұрғыдан оқушы жазушының сөздік қорындағы лексикалық қабатты меңгеруіне көмектеспейінше, шығарманың мәні мен мазмұнын жадына терең сақтауға мүмкіндік аз екенін де ескеруіміз қажет.

Сондықтан әрбір көркем шығарманың мазмұнын оқытуда жазушы сөздігі, яғни жазушы тезаурусын құрастыру талап етіледі. Жазушы тезаурусы – бұл көркем шығарманың тілдік кеңістігі, соның ішінде антропонимдік, бейнелік, концептуалдық, стилистикалық тілдік қордың жиынтығы. Көркем шығарма оқулыққа ұсынылғаннан кейін ондағы оқушыға түсініксіз болатын сөздер мен тіркестердің лексикографиялық сипаттамасы, яғни анықтамасын сөздік ретінде беру тиімсіз. Ал жазушы тіліндегі бейнелі сөздер, көне сөздер, кейбір авторлық сөзқолданыстарды оқушыға меңгертудің қандай тиімді тәсілдері ұсынылады.

Тіл мен әдебиетті оқыту әдістемесінде оқушының тілдік тұлғасын қалыптастыру және коммуникативтік құзыреттілігін арттыру басты бағыттардың бірі деп танылады. Осы үдерісте көркем әдебиет стилін зерттеу, оның бейнелеуіш-көріктеуіш құралдарын тану тек эстетикалық талғамды ғана емес, сонымен қатар терең когнитивтік дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді (Kushkimbayeva et al., 2024). Лингвостилистикалық зерттеу және жазушысының идиостилін меңгеру көркем әдебиеттің терең мәнін, оның тілдік және көркемдік құрылымдарын түсіну үшін өте маңызды. Осы ретте оқушы көркем мәтін арқылы автордың дүниетанымын, эмоциясын және тұлғалық көзқарасын пайымдап, мәтінге оқырмандық көзқараспен ғана қарап қоймай, оның тілдік тұлғасын, сөзқолданысын зерттей отырып талдау жасауға дағдыланады.

Көркем шығарма стилін меңгеру оқушыға мәтіннің ішкі құрылымдарын, автордың сөзқолданысын тереңірек ашуға жол ашады. Сонымен қатар, көркем әдебиет стилі метафора, теңеу, эпитет, аллитерация, гипербола, литота және этномәдени атаулар әртүрлі көріктеуіш-бейнелеуіш сияқты тілдік құралдарды шебер қолдануды талап етеді. Осы тілдік құралдарды игеру арқылы оқушы автордың стилін басқалардан ажыратады және өз ойын жүйелі, әсерлі, еркін және шығармашылық тұрғыдан жеткізуге дағдыланады. Тілдің коммуникативтік, танымдық функцияларынан бөлек көркем әдебиет стилінің басты ерекшелігі – оқырманға ләззат сыйлау, оның ішкі дүниесін байыту, эмоциялық реакция тудыру, бұл - оның эстетикалық функциясы. Тілдік эстетика оқушының лингвистикалық сезімталдығын оятып, сөз өнерінің құдіретін түсінуге мүмкіндік береді және стильдік талдау арқылы оқушылар көркем шығарманы сыни тұрғыдан бағалауға дағдыланады, бұл өз кезегінде олардың аналитикалық ойлау қабілетін арттырады (Gorina et al., 2019).

Қазіргі білім беру саласында дәстүрлі оқыту тәсілдерімен қатар, шығармашылыққа, сыни ойлауға және мәдени білімге бағытталған пәнаралық әдістерді қолдану маңызды рөл атқарады. Мұндай әдістер оқушыларға әдеби шығармаларды талдау арқылы тілдің функционалдық стильдері мен құрылымдарын терең меңгеруге мүмкіндік береді. Бұл тұрғыда М. Йоханссонның (Johansson, 2021). Швеция мен Францияның білім беру жүйелеріне жасаған салыстырмалы зерттеуі айрықша мәнге ие. Автор оқушының көркем мәтінмен қарым-қатынасын «әдеби әлеуметтік

қалыптастыру» тұжырымдамасы аясында қарастырады. Зерттеушінің ғылыми пайымына сүйенсек, Франциядағыдай қатаң құрылымдалған академиялық талдау мен Швециядағыдай оқушының жеке тәжірибесіне негізделген пәнаралық байланысты ұштастыру – көркем әдебиет стилін меңгертудің ең оңтайлы жолы. Бұл біздің отандық білім беру жүйесіндегі кіріктірілген әдіснамалық және пәнаралық байланыс қағидатымен үндеседі.

Дегенмен, оқушының көркем мәтінді өзіндік пайымдауы мен зерделеуі бүгінгі цифрлық дәуірде тек гуманитарлық талдаумен ғана шектелмей, нақты сандық дәлдікті де қажет етеді. Осы орайда, Л. Ма мен И. Янг (Ma and Yang, 2024) әдеби білім беруді цифрландыру арқылы көркем мәтінді талдаудың нақты жолын ұсынады. Егер Йоханссон мәтіннің мазмұндық және эмоционалды қабаттарына баса назар аударса, Л. Ма мен И. Янг сол қабаттарды TF-IDF алгоритмі мен векторлық модельдер арқылы сандық тұрғыдан айқындаудың жолдарын талдайды. Мұндай сандық әдіс оқушыға автор стилінің тілдік ерекшеліктерін дәл өлшеуге жағдай жасайды. Бұл Йоханссонның тұжырымдамасындағы «мәтіндік бос орындарды» жай болжаммен емес, нақты тілдік фактілермен ашуға септігін тигізеді. Осылайша, көркем әдебиет стилін оқыту дәстүрлі баяндау мен заманауи статистикалық лингвистика әдістерінің тоғысуына айналады. Мұндай сандық және сапалық ұштастыру оқушыларға қазақ прозасындағы, мәселен, тілі көркем М. Әуезов, Ж. Аймауытов, Ә. Нұрпейісов сынды жазушылар шығармаларындағы авторлық стильдің лексикалық байлығын математикалық дәлдікпен тануға көмектеседі.

Жүргізілген талдау жұмыстары айқындағандай, қазіргі білім беру жүйесінде көркем мәтін стилін меңгерту – тек филологиялық талдаумен шектелмейтін, лингвистикалық айқындық пен цифрлық шешімдердің, сондай-ақ тұлғалық эмпатияның тоғысуынан тұратын көпқырлы құбылысқа айналып отыр. Қарастырылған зерттеулердің ауқымы көркем мәтінді талдаудың дәстүрлі шеңберінен шығып, TF-IDF алгоритмі мен векторлық модельдеу (Ma and Yang, 2024), поэтикалық құрылымдарды автоматтандырылған бағалау (Naaz and Singh, 2022) сияқты сандық әдістерге бет бұрғанын айқындайды. Сонымен қатар, Booktuber форматындағы мультимедиялық жобалар (Pardo, 2024) мен постцифрлық стилистика (O'Halloran, 2022) оқушының шығармашылық пайымы мен түсінігінің жаңа деңгейде дамуына кеңінен жол ашады. Зерттеу барысында зерделенген М. Йоханссонның әдеби элеуметтену моделі мен М. Әуезов мұрасы негізіндегі лингвистикалық тұлғаның прагматикалық элеуетін дамыту (Kushkimbayeva et al., 2024) мәселелері өзара сабақтастық тапқан. Бұл тәсіл білім алушының тек сезімдік-интеллектуалдық өсуін ғана емес, сонымен бірге оның ұлттық кодтар мен құндылықтарды қабылдау деңгейін де жаңа сапалық сатыға көтереді. Хелен Свордтың «Writing with Pleasure» қағидатымен үндесетін бұл соны әдіс-тәсілдер жиынтығы әдебиетті оқытудың аксиологиялық және функционалды маңызын аша түспек. Жүргізілген жүйелі шолу нәтижесінде біз Scopus деректер базасындағы

әдістемелік үрдістерді сарапқа сала отырып, көркем мәтін стилін оқытудың оңтайлы пәнаралық әдіснамалық үлгісін ұсынуды көздейміз.

Әдеби шолу

Көркем әдебиет стилін оқытудағы цифрлық және алгоритмдік бетбұрыстар

Бүгінгі ғылыми арнада көркем мәтінді талдаудың дәстүрлі филологиялық әдістері заманауи сандық технологиялармен тығыз ұштасып келеді. Ма және Янгтың (Ma and Yang, 2024) пайымдауынша, цифрлық әдістер оқытудың нақтылығын арттырады. Авторлар өз жұмыстарында әдебиетті меңгертудің «дәлдік жолын» көрсетіп, TF-IDF алгоритмі арқылы жазушы стилін математикалық тұрғыдан есептеуді ұсынды. Осыған ұқсас бағытты ұстанған Янг және оның әріптестері (Yang et al., 2024) француз поэзиясындағы романтизм немесе символизм сияқты күрделі ағымдарды машиналық оқыту (SVM, Doc2Vec) құралдарымен топтастыру әлдеқайда тиімді екенін дәлелдеп берді.

Сонымен қатар, Мельников пен Пивнева (Melnikov and Pivneva, 2016) ұсынған жан-жақты талдау тәсілдері мен Нааз бен Сингх (Naaz and Singh, 2022) әзірлеген поэзияны сандық өлшеу бағдарламалары (Text2Mātrā, RPaGen) әдебиет сабақтарының тек гуманитарлық қана емес, ақпараттық-технологиялық тұрғыдан да дамып жатқанын айқын көрсетеді. Осыған ұқсас пікірді Йоханссон (Johansson, 2021) да өз еңбегінде қолдайды. Оның пайымы бойынша, көркем мәтінмен жұмыс істеуде аналитикалық дәлдік пен оқушының жеке тәжірибесін ұштастыру оқу процесінің сапасын жаңа деңгейге көтереді.

Оқырманның эмоционалдық қабылдауы мен әлеуметтік-мәдени мәнмәтін

Технологиялық дәлдікпен қатар, көркем әдебиет стилін меңгертуде оқушының қандай сезімді бастан өткеруі де маңызды рөл атқарады. Йоханссон (Johansson, 2021) «әдеби әлеуметтену» тұжырымдамасы арқылы оқушының мәтіндегі «бос орындарды» өз өмірлік тәжірибесімен толтыру қажеттілігін алға тартады. Бұл ойды Манген де (Mangen et al., 2018) тереңдете түседі, себебі әдеби стиль мен сезім арасындағы тікелей байланыс оқушыға өте қатты әсер етеді.

Осы бағытта отандық зерттеушілер (Kushkimbayeva et al., 2024) М.Әуезов шығармалары негізінде тілдік тұлғаның прагматикалық әлеуетін арттыру арқылы студенттердің өзін-өзі бағалауын жетілдіруге болатынын дәлелдеп берді. Аталған ізденістер көркем әдебиетті оқытудағы аксиологиялық компоненттің, яғни құндылықтар жүйесінің айрықша маңызды екенін растайды.

Көпқырлы және шығармашылық оқыту стратегиялары

Бүгінгі цифрлық буын үшін әдебиетті меңгертудің жаңа үлгілері біртіндеп аралас мазмұнға ауысуда. Мәселен, Пардо (Pardo, 2024) Booktuber жобасы аясында бейне-шолулар дайындаудың оқуға деген ынта-ықыласқа қалай әсер ететінін зерделесе, О'Халлоран (O'Halloran, 2022) цифрланудан кейінгі

стилистика шеңберінде поэзияны бейнелі-тәпсірлеудің шығармашылық мүмкіндіктерін ашады.

Бұл бағытты Леблан (LeBlanc, 2021) ұсынған мәнгерлеп сөйлеу мен сахналау тәсілдері және Свордтың (Sword et al., 2024) «Writing with Pleasure» (шабытпен жазу) қағидаты толықтыра түседі. Тұжырымдай келгенде, көркем әдебиет стилін оқыту үдерісі - тілдік талдау, цифрлық шығармашылық және сезімдік тебіреністің өзара тоғысқан біртұтас жүйесіне айналуға.

Материалдар және негізгі әдістер

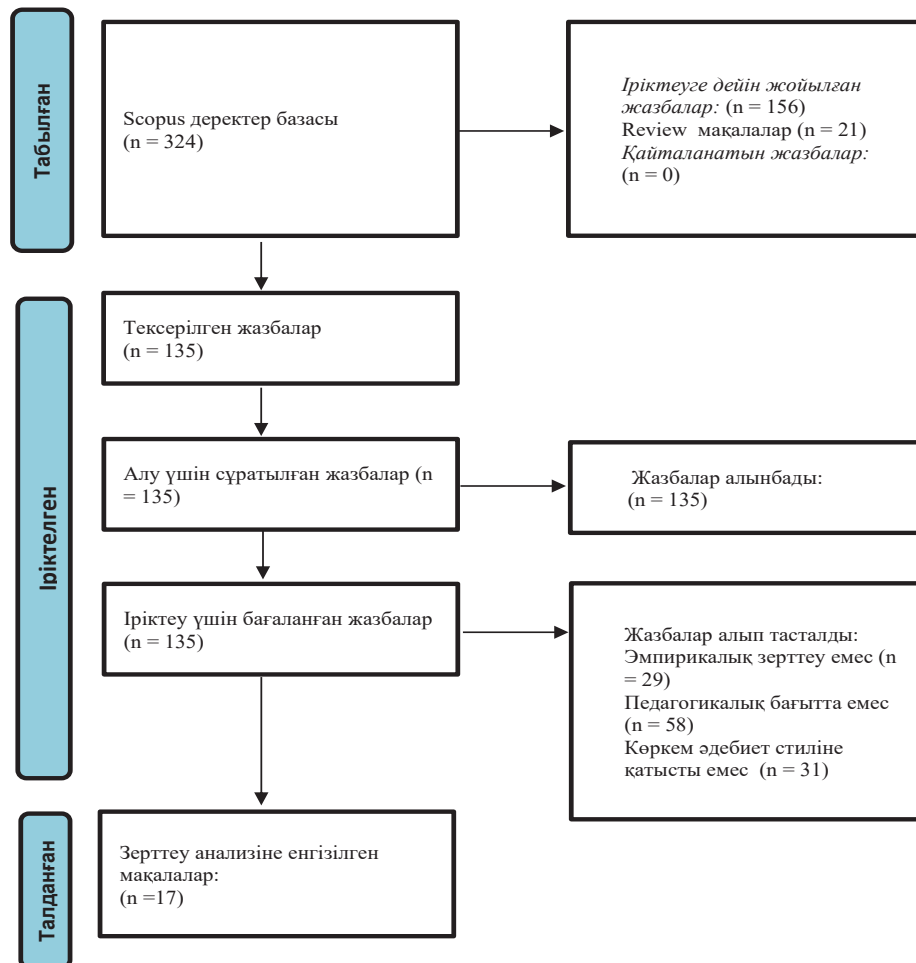
Зерттеу жұмысы Scopus халықаралық библиографиялық деректер базасынан алынған материалдарды жүйелі саралау негізінде дайындалды. Ізденіс жұмысының басты мақсаты – көркем әдебиет стилін оқыту әдістемесіне қатысты жарияланған ғылыми еңбектерді талдау арқылы заманауи білім беру үрдістерін айқындау.

Деректерді жинақтау кезеңінде базаға «көркем әдебиет стилін оқыту» (teaching literary style) мағынасындағы кілт сөздер енгізіліп, бастапқыда 324 құжат анықталды. Зерттеудің хронологиялық шеңбері ретінде 2015-2025 жылдар аралығы тандап алынды, бұл соңғы онжылдықтағы әдістемелік жаңалықтарды толық қамтуға мүмкіндік береді. Алғашқы сүзгілеуден кейін, хронологиялық және тақырыптық сәйкестігіне қарай 156 жазба іріктелді. Олардың ішінде 86 ғылыми мақала, 38 кітап тарауы, 21 шолу мақаласы және 11 конференция материалы бар.

Зерттеу барысында материалдарды іріктеу мен бағалаудың ашықтығын қамтамасыз ету үшін PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) стандарты қолданылды. Сұрыптаудың келесі кезеңінде қайталанатын жазбалар мен педагогикалық бағытқа тікелей қатысы жоқ (эмпирикалық негізі әлсіз немесе өзге саладағы) 118 құжат алып тасталып, нәтижесінде 135 бірегей жазба тексеруден өтті. Соңғы іріктеу нәтижесінде зерттеу сұрақтарына (RQ1, RQ2, RQ3) толық жауап бере алатын, мазмұны терең 17 негізгі ғылыми мақала жүйелі талдауға енгізілді. Талданған еңбектер көркем әдебиет стилін оқытудың әлемдік деңгейдегі динамикасы мен әдістемелік құралдарын таразылауға негіз болды.

Кесте 1 — PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) стандарты бойынша мақалаларды іріктеу кезеңдері

Деректер базасы мен регистрлер арқылы зерттеулерді анықтау

Ескертпе: Автор PRISMA 2020 халықаралық нұсқаулығы негізінде құрастырған.

Нәтижелер

Зерттеу аясында таңдалған 17 бірегей мақаланы жүйелі талдау барысында қойылған зерттеу сұрақтарына (RQ1, RQ2, RQ3) сәйкес нақты деректер алынды.

RQ1. Көркем әдебиеттің зерттелу ауқымы: географиялық, пәндік және хронологиялық сипаттамасы

Жоғары сынып оқушыларына көркем мәтінді лингвостилистикалық тұрғыдан талдауды меңгерту мәселесі соңғы онжылдықта (2015-2025

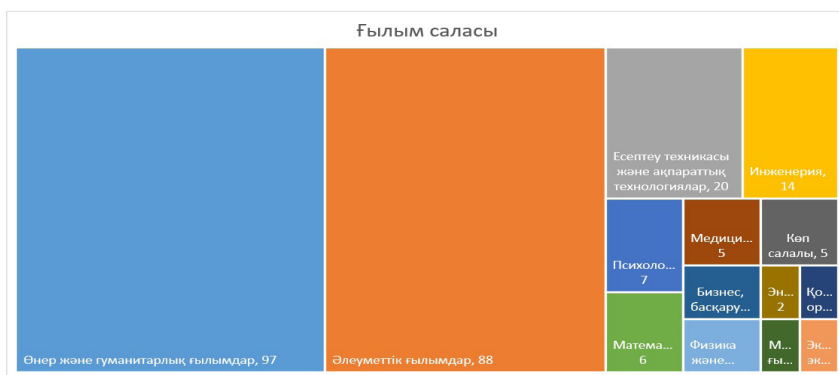
жж.) ғылыми ортада ерекше қызығушылық тудырды. Деректерді саралау нәтижесі көрсеткендей, 2015 жылдан бастап бұл саладағы жарияланымдар саны біртіндеп өсіп отырған. Әсіресе, 2023 жылы ғылыми белсенділіктің ең жоғарғы көрсеткіші (28 зерттеу) тіркелді (1-сурет). Бұл үрдіс қазіргі білім беру жүйесінде көркем мәтін арқылы эстетикалық талғам мен мәдени құндылықтарды қалыптастыруға деген сұраныстың артқанын айғақтайды.

Сурет 1 — Көркем әдебиет стилін оқыту бойынша зерттеу жұмыстарының хронологиялық сызбасы

Ескертпе: Автор Scopus деректер базасының статистикалық мәліметтері негізінде құрастырған.

Көркем әдебиет стилін оқыту мәселесі тек филологиямен шектелмей, пәнаралық сипатқа ие болған (2-сурет). Зерттеулердің басым бөлігі өнер және гуманитарлық ғылымдарға (97) және әлеуметтік ғылымдарға (88) тиесілі. Сонымен қатар, есептеу техникасы мен ақпараттық технологиялар саласында (20) мәтінді автоматты өңдеу алгоритмдеріне қатысты ізденістердің пайда болуы әдебиетті оқытудың цифрлану деңгейін көрсетеді.

Сурет 2 – Көркем әдебиет стилін оқыту бойынша зерттеу жұмыстарының пәндік көрсеткіші

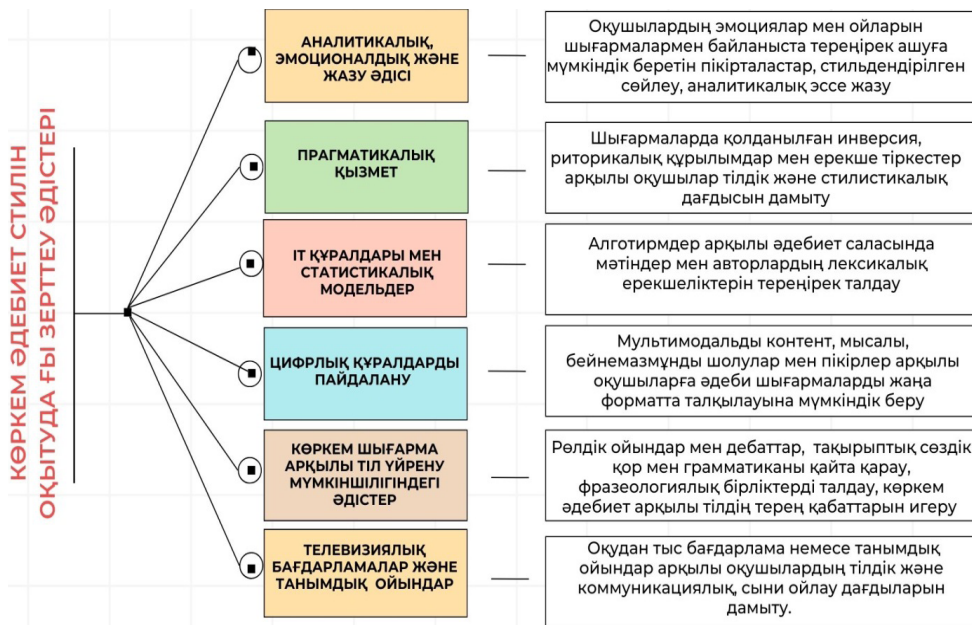
Ескертпе: Автор Scopus деректер базасының статистикалық мәліметтері негізінде құрастырған.

олардың сыни және шығармашылық ойлау қабілетін жаңа деңгейге көтеретіні дәлелденді (Pardo, 2024).

Эмоционалды-когнитивтік бағалау: Оқушылардың көркем шығармаға эмоционалдық жауабын өлшеуде *LRQ (Literature Reading Questionnaire)* және *RMET* шкалаларының тиімділігі анықталды. Бұл әдістер білім алушының эмпатиялық қабілеті мен әлеуметтік интеллектін дамытудың педагогикалық тетіктерін ашады.

Этномәдени және прагматикалық парадигма: М.Әуезов шығармаларындағы авторлық тіркестер мен мақал-мәтелдерді «дидактикалық әдебиет» аясында оқытудың маңыздылығы расталды. Прагматикалық тәсіл көркем мәтіндегі этномәдени кодтарды ажырату арқылы оқушының тілдік тұлғасын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Зерттеу барысында анықталған әдіс-тәсілдер кешені көркем әдебиет стилін оқытудың көпқырлы сипатын көрсетеді (Сурет 4).

Сурет 4 – Көркем әдебиет стилін оқыту бойынша зерттеу әдістері мен тәсілдерінің топтастырылуы

Ескертпе: Автор іріктелген 17 ғылыми мақаланы жүйелі талдау негізінде құрастырған.

Тұжырымдай келгенде, классикалық филологиялық талдау мен заманауи инновациялық әдістердің синтезі оқушылардың когнитивтік және эмоционалдық дамуын қамтамасыз етеді. Бұл нәтижелер қазіргі заманғы білім беру талаптарына сай келетін, цифрландыру мен интердисциплинарлық интеграцияны негізге алатын әдебиет оқытудың кешенді үлгісін ұсынуға мүмкіндік береді.

Талқылау

RQ2. Көркем әдебиет стилін оқытуда қандай педагогикалық әдістер мен тәсілдер қолданылған?

Жүйелі шолу барысында іріктелген зерттеулер көркем әдебиет стилін оқытудың екі негізгі методологиялық бағытын айқындады: біріншісі - тілдің нормативтік-эстетикалық құрылымын талдауға негізделсе, екіншісі - стиль мен оқырман эмпатиясының арасындағы когнитивтік байланысты зерделеуге бағытталған. Атап айтқанда, Горина мен оның әріптестері (Gorina et al., 2019) аналитикалық-логикалық әдіс арқылы көркем тілдің эстетикалық мақсатын және функционалдық стильдер арасындағы нормативтік ерекшеліктерді талдаудың маңыздылығын негіздейді. Бұл бағытта терминологиялық контент-талдау мен ғылыми концепцияларды салыстыру арқылы әдеби мәтіннің құрылымдық аспектілерін жүйелеу ұсынылады. Ал Манген мен оның бірлескен авторлары (Mangen et al., 2018) бұл үдерісті тереңдетіп, әдеби стильдің оқырман эмпатиясына әсерін зерттеуге басымдық береді. Авторлар аналитикалық эссе жазу және пікірталас сияқты педагогикалық әдістер арқылы оқушылардың эмоциялық және когнитивтік қатынасын ашуды көздейді. Екі зерттеудің ұқсастығы - көркем мәтінмен жұмыс істеу барысында сыни талдау мен жазбаша рефлексияның маңыздылығын мойындауында. Алайда, олардың айырмашылығы мақсаттық бағытында көрініс табады: егер Горина әдеби тілдің нормативтік-құрылымдық деңгейін зерттеуді бірінші орынға қойса, Манген стильдік ерекшеліктердің оқырманның ішкі сезімі мен эмпатиялық қабілетін дамытудағы рөліне баса назар аударады. Бұл екі тәсілдің тоғысуы білім алушылардың әдеби шығармаға деген қызығушылығын арттырып, олардың шығармашылық әлеуетін жан-жақты жетілдіруге мүмкіндік береді.

Көркем мәтіннің құрылымдық және эмоционалдық аспектілерін осылайша терең зерделеу қажеттілігі оқушының қызығушылығын ояту мен бейнелеуіш құралдарды функционалдық деңгейде меңгерудің жаңа педагогикалық тәсілдеріне жол ашады. Осы орайда Р.Ж.Леблан (LeBlanc, 2021) әдеби шығарма кейіпкерлерінің даусын стильдік тұрғыдан бейімдеп, олардың сөздерін ауызша орындау әдістемесін ұсынады. Бұл тәсіл жоғарыда аталған құрылымдық талдауды тәжірибелік-шығармашылық арнаға бұрып, тілдік бірліктердің (метафора, эпитет, аллитерация, т.б.) эстетикалық әсерін оқушының өз орындауы арқылы сезінуіне мүмкіндік береді. Мұндағы сөйлеу мәнерін имитациялау әдісі автор тілін ерекше бейімдеу арқылы мәтіннің мағыналық және эстетикалық деңгейін арттырып қана қоймай, оқушылардың сыни талдау дағдыларын дамытуға бағытталған.

Бұл бағыттағы ізденістер М. Йоханссонның (Johansson, 2021) аналитикалық және эмоционалдық оқу әдістерін біріктіру туралы тұжырымдарымен тікелей үндеседі. Йоханссон зерттеуі көрсеткендей, мәтінді қабылдау оқушының мәдени мәнмәтініне байланысты өзгеріп отырады, сондықтан әдеби талдауды мазмұндық (оқиғалар желісі), экстремәтіндік (жеке өмір тәжірибесі) және әдеби (стиль мен құрылым) арналар деңгейінде кешенді жүргізу маңызды.

Осы орайда жазбаша рефлексияның рөлі де ерекше атап өтіледі. Х.Сворд пен оның әріптестері (Sword et al., 2024) «Writing with Pleasure» тұжырымдамасы аясында жазу процесін шығармашылық ойлауды дамытудың негізгі құралы ретінде қарастырады. Жазу барысында оқушылар әртүрлі стильдерді зерттеп, өзіндік авторлық көзқарас қалыптастырады.

Тұжырымдай келгенде, Леблан, Йоханссон және Сворд ұсынған әдістемелер көркем әдебиетті оқытудың тек түсіну мен анализ жасау емес, сонымен қатар оқушының жеке тәжірибесі мен шығармашылық әлеуетін байытуды көздейтін біртұтас жүйесін қалыптастырады. Бұл тәсілдер оқушыларды мәтінді жан-жақты талдауға, оның мазмұнын терең түсінуге және шығармамен эмоционалдық-когнитивтік деңгейде берік байланыс орнатуға бағыттайды.

Білім алушының шығармашылық әлеуетін байыту үдерісінде көркем әдебиет стилінің прагматикалық қызметін зерделеу басты бағыттардың біріне айналуы тиіс. Прагматикалық қызмет көркем мәтіндегі көріктеуіш-бейнелі бірліктерді айтылмақ ойды оқырманға әсерлі әрі нақты жеткізу мақсатында жүйелі қолдануды көздейді (Kushkimbayeva et al., 2024; Naixia, 2019). Осы тұрғыда М.Әуезовтың классикалық мұрасын оқыту арқылы білім алушының тілдік тұлғасын дамыту мен сөз қолдану мәдениетін жетілдірудің маңызы зор. А.Құшқымбаева мен оның әріптестері (Kushkimbayeva et al., 2024) атап өткендей, Әуезов прозасындағы инверсиялық оралымдар, риторикалық құрылымдар мен авторлық ерекше тіркестерді талдау оқушылардың тілдік және стилистикалық сезімталдығын арттыруға тікелей ықпал етеді.

Ұлттық прозадағы бұл үрдіс қытайлық жазушы Ян Шуоның (Naixia, 2019) стилистикалық ізденістерімен де үндеседі. Ян Шуоның тіліндегі метафоралық бейнелер мен нышандар тек эстетикалық нысан емес, әлеуметтік және мәдени мәнмәтінді ашушы құрал ретінде қарастырылады. Мәселен, автордың табиғат көріністерін суреттеуі символикалық қабаттар арқылы сол кезеңдегі қоғамдық ахуалды тануға мүмкіндік береді. Отандық және шетелдік зерттеушілердің бұл тұжырымдары белгілі бір автордың стильдік қолтаңбасын (фразеологизмдер, метафоралар, синтаксистік ерекшеліктер) саралау арқылы оқушының мәтін астарына терең бойлау дағдыларын қалыптастыруға болатынын дәлелдейді.

Зерттеу барысында анықталғандай, көркем шығарманың когнитивтік әсері білім алушыға кейіпкерлер мен оқиғаларды психологиялық деңгейде түсінуге жол ашады. Қарастырылған еңбектерде нақты педагогикалық әдістер тізіп көрсетілмегенімен, авторлық көріктеуіш құралдарды талдаудың тілдік дағдыларды арттырудағы рөлі айқындалған. Бұл тәсіл оқушыны жай ғана ақпарат алушы деңгейінен шығарып, мәтіннің прагматикалық нысанасын ұғынатын, стилистикалық мәдениеті жоғары тілдік тұлға ретінде қалыптастыруға бағыттайды.

Көркем мәтіннің прагматикалық деңгейін зерделеумен қатар, қазіргі ғылыми парадигмада әдеби шығармаларды талдаудың автоматтандырылған IT-құралдары мен математикалық модельдері ерекше маңызға ие болуда (Ma

and Yang, 2024; Yang et al., 2024; Naaz and Singh, 2022; Melnikov and Pivneva, 2016). Бұл тәсілдер әдебиеттану саласындағы білімді жүйелі жинақтап қана қоймай, білім беру үдерісін цифрлық трансформациялау арқылы оқытуды жеңілдетуді көздейді. Мәселен, жапон әдебиетінің тілін терең ұғыну мақсатында мәтіннің лексикалық, синтаксистік және фонологиялық қабаттарын лингвистикалық тұрғыдан саралау тиімді әдіс ретінде негізделген (Ma and Yang, 2024). Бұл бағытта жасанды интеллект мүмкіндіктерін пайдалану оқушыларға шығармашылық тілдің құрылымын объективті түрде түсінуге жол ашады.

Стильдік ерекшеліктерді айқындауда TF-IDF (Term Frequency-Inverse Document Frequency) алгоритмі мен SVM (Support Vector Machine) классификаторының қолданылуы әдебиетті оқыту әдістемесіне жаңа серпін берді. Л.Ян және оның әріптестері (Yang et al., 2024) бұл технологияларды поэзия стиліне тән заңдылықтарды автоматты түрде анықтау үшін қолдана отырып, жазушы қолтаңбасын лексикалық деңгейде талдаудың дәлдігін арттырды. Мұндай цифрлық модельдер білім алушыларға мәтіннің стильдік аспектілерін сандық мәліметтер негізінде жүйелі саралауға мүмкіндік беретін таптырмас құрал болып табылады.

Бұл бағыттағы жаңа ізденістер К. Нааз бен Н.К. Сингхтің (Naaz and Singh, 2022) зерттеулерінде де көрініс тапқан. Олар поэзияның ритмі, метрикасы мен аллитерациясы сияқты эстетикалық элементтерін автоматтандырылған түрде бағалауға арналған *Text2Matr*, *RPaGen* және *FoSCal* сынды арнайы есептеуіш құралдарын ұсынады. Мұндай тәсілдер қазіргі әдебиеттану мен тіл білімі саласында сөз өнерінің ырғақтық құрылымын математикалық нақтылықпен сипаттауға жағдай жасайды. Осы сабақтастықта Б.Мельников пен С.Пивнева (Melnikov and Pivneva, 2016) ұсынған π -подкласстар теориясы грамматикалық құрылымдарды математикалық тұрғыдан дәл анықтаудың методологиялық негізі ретінде қарастырылады. Табиғи тілдерді өңдеуге арналған мұндай формальды модельдер әдеби стильді танудың дәстүрлі тәсілдерінен тыс, жаңа аналитикалық мүмкіндіктерді қалыптастырады.

Оқушылар үшін әдеби шығарманы біркелкі мазмұндау оқу белсенділігін, жалпы оқуға деген қызығушылықты төмендететін фактор екенін ескерсек, цифрлық платформалар мен аралас форматты мазмұнның маңызы арта түседі. Б.С. Пардо (Pardo, 2024) мен К.О'Халлоранның (O'Halloran, 2022) зерттеулері көрсеткендей, *YouTube* және *Booktuber* жобалары оқушылардың сандық сауаттылығын дамытып, оларды шығармашылық ортада жұмыс істеуге ынталандырады. Бұл әдісте оқушылар әдеби туындыны жай ғана талдап қоймай, оны бейнемазмұн форматында ұсына отырып, өздерінің көркемдік бейнелеу, пайымдауы дағдысын қалыптастырады. Мәселен, О'Халлоран поэзияның стильдік ерекшеліктерін (метафора, контраст) кинематографиялық тәсілдермен ұштастыру арқылы оқушылардың жасампаз ойлау мен шығармашылық ізденіс қабілетін арттыруды ұсынады. Мұндай көпқырлы ерекше тәсілдер жазбаша және ауызша тіл дағдыларын қатар дамытуға мүмкіндік береді.

Көркем әдебиеттің педагогикалық әлеуеті тіл үйрету үдерісінде де (L2/FL) ерекше көрініс табады. Я.А. Тихомирова (Tikhomirova, 2024) және О.А.Гордиенко (Gordienko et al., 2017) сынды зерттеушілер көркем шығарманы тілдік құрылымдарды меңгерудің шынайы құралы ретінде қарастырады. Алайда, әдеби мәтіндердегі қиял элементтері мен күрделі стильдік фигуралар тіл үйренушілер үшін белгілі бір кедергілер тудыруы мүмкін. Осы мәселені шешуде CLIL (Content and Language Integrated Learning) және Flipped Classroom (Төңкерілген сынып) әдістерінің тиімділігі жоғары екені дәлелденді. Бұл методологиялар оқушыларға материалды дербес зерттеуге, содан кейін сынып форматында дебаттар мен рөлдік ойындар арқылы терең талқылауға мүмкіндік береді.

Тіл үйретудің аксиологиялық аспектілері де зерттеушілер назарынан тыс қалмаған. Әдеби шығармалар арқылы мәдени және тарихи, ұлттық құндылықтарды дарыту оқушылардың сыни ойлау дағдыларын жетілдіру - қазіргі білім беру жүйесінің басты талаптарының бірі. Мәтін құрылымындағы метафоралар мен символдарды талдау оқушыларға тілді тек грамматикалық деңгейде емес, терең мәдени мәнмәтінде игеруге көмектеседі. Осылайша, көркем әдебиет арқылы тіл үйрету - бұл тек сөздік қорды байыту емес, адам табиғаты мен әлеуметтік қатынастар туралы түсінікті кеңейтетін танымдық даму үдерісі болып табылады.

Көркем әдебиет стилін игерту тек академиялық ортамен шектелмей, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытатын сыныптан тыс әдістермен де толығырақ түсуі қажет (Nesterova, 2023; Rahman, 2016). Тілдік ресурстарды, соның ішінде метафоралар мен фразеологиялық оралымдарды саралау - оқушылардың көркемдік сезімталдығын қалыптастырудың негізгі құралы. Бұл тұрғыда телевизиялық танымдық бағдарламалардың білім берудегі рөлі ерекше. Н.Г. Нестерова (Nesterova, 2023) атап өткендей, «Білім беру бағдарламасы» секілді медиа-жобалар көрерменнің танымдық белсенділігін арттырып, оның зияткерлік әлеуетінің артуына ықпал етеді. Білім беру үдерісі мен медиа кеңістіктің ұштасуы оқушыларға тілдік бірліктердің айшықтық қасиеттерін тереңірек тануға жағдай жасайды.

Сонымен қатар, халық ауыз әдебиетінің үлгілері, атап айтқанда мақал-мәтелдер - көркемдік стиль мен этикалық құндылықтарды ұштастырудың тиімді педагогикалық тәсілі. Мақал-мәтелдерді танымдық ойындар арқылы оқыту оқушылардың сыни пайымдау қабілетін шыңдайды (Rahman, 2016). Мақал-мәтелдердегі метафоралық бейнелерді талдау арқылы білім алушылар қоғамдағы моральдық қағидаларды терең ұғынып, пікір алмасу, ашық сұқбат және топтық жұмыс барысында өз ойларын еркін жеткізуге дағдыланады. Зерттеушілер ұсынған шығармашылық тапсырмалар (сурет салу, өлең шығару, әңгіме құрастыру) мақал-мәтелдердің көркемдік табиғатын сезінуге бағытталған.

Қарастырылған екі зерттеудің де ортақ түйіні - танымдық бағдарламалар мен дидактикалық ойындар сияқты бейресми білім беру тәсілдері

оқушылардың тілдік, коммуникациялық және шығармашылық дағдыларын кешенді дамытуға мүмкіндік беретіндігінде.

RQ3. Көркем әдебиет стилін оқытуға байланысты қандай теориялармен, модельдермен және методологиямен жұмыс жасалды?

Жазушының тілдік және стильдік қолтаңбасын зерделеу қазіргі ғылыми бағытта пәнаралық тәсілдерді қолдануды талап етеді. Зерттеу барысында іріктелген еңбектерде шығармашылық жазу теориясы, когнитивтік және конструктивтік оқыту әдістері, сондай-ақ метакогнитивтік стратегиялар негізгі методологиялық база ретінде қарастырылған (Gorina I.I. et al., 2019); (Mangen et al., 2018); (LeBlanc, 2021); (Johansson, 2021); (Sword et al., 2024). Бұл тәсілдер әлеуметтану, философия және логика ғылымдарының тоғысуында оқушының сыни пайымдауын қалыптастырып, мәтін құрылымы мен стильдік құралдарды жүйелі қолдануына тікелей ықпал етеді. Әдеби тәпсірлеуді (интерпретация) тереңдету құралы ретінде «мета-пікір» және кейіпкерлер үшін стильдік тұрғыдан бейімдеу әдістері оқушы бойындағы жасампаздық әлеуетті белсендіруге бағытталған.

Эмоционалды-когнитивтік бағалау модельдері әдеби тілдің функционалдық стильдер жүйесіндегі орнын анықтауда зерттеушілер тілдік құралдардың лингвистикалық және экстралингвистикалық аспектілерін бағалаудың кешенді модельдерін ұсынады (Gorina I.I. et al., 2019; Mangen et al., 2018). Оқушының кейіпкерлерді қаншалықты сезіне алатынын және оның эмоционалдық деңгейін білу үшін мынадай үш тәсілді қолданылды: 1. LRQ (Literature Reading Questionnaire) сауалнамасы: Әдеби шығарманы қабылдау үдерісі мен оның оқырманның жеке тұлғалық қасиеттеріне әсерін өлшеуге бағытталған (Mangen et al., 2018). Сауалнама нәтижелері оқудың әлеуметтік-эмоционалдық дамудағы рөлін және туындаған көңіл-күй көріністерінің табиғатын ашуға мүмкіндік береді.

2. RMET (Reading the Mind in the Eyes Test) тесті: Психологиялық диагностика негізінде оқушының кейіпкерлердің ішкі дүниесі мен психологиялық күйін түсіну қабілетін анықтайды (Mangen et al., 2018). Бұл тест әдеби мәтіндегі жасырын мәндер мен кейіпкерлердің сезімдерін ұғыну деңгейін нақтылайды.

3. Пост-Процесс шкаласы: Әдеби талқылау мен оқу үдерісінен кейін білім алушының эмоционалды-когнитивтік жағдайындағы өзгерістерді рефлексиялық бағалауға арналған (Johansson, 2021; Mangen et al., 2018). Шкала оқыған шығарманың жеке өмірге және моральдық құндылықтарға әсерін өлшеу арқылы оқушының танымдық дамуын айқындайды.

Осылайша, қарастырылған теориялар мен модельдер көркем әдебиет стилін оқытуды жай ғана мәтіндік талдау емес, оқушының әлеуметтік-психологиялық және танымдық дамуын қамтамасыз ететін жүйелі процесс ретінде негіздейді.

Көркем әдебиет стилін талдаудың бүгінгі деңгейі тек мәтінді оқумен шектелмейді. Мәселен, TF-IDF алгоритмі мен Doc2Vec, SVM сияқты

статистикалық модельдер мәтінді сандар мен векторлар арқылы сөйлетуге мүмкіндік береді (Ma and Yang, 2024; Yang et al., 2024). Бұл технологиялар стильді үш деңгейде (тыныс белгісі, сөз және сөйлем) саралап, автордың өзіне ғана тән жазу мәнерін нақты дәлелдейді. Сонымен қатар, Text2Mātrā мен π -подкласстар теориясы секілді күрделі құрылымдық тәсілдер поэзияның ырғағы мен грамматикасын математикалық дәлдікпен сипаттай алады (Naaz and Singh, 2022); (Melnikov and Pivneva, 2016). Бұл әдістер әдебиеттануға объективтілік әкелгенімен, әрқайсысының өзіндік артықшылықтары мен кемшіліктері бар екенін түсіну маңызды.

Қазіргі мектеп қабырғасында конструктивистік оқыту мен құзыреттілікке бағытталған тәсілдер ерекше орын алады. Мұнда оқушы тек тыңдаушы емес, белсенді жасаушы рөлінде болады. Мысалы, Booktuber жобасы барысында оқушылар сценарий жазып, видео монтаждау арқылы цифрлық дағдыларын шындайды (Pardo, 2024); (O'Halloran, 2022). Бұл әдіс оқушыларды топпен жұмыс істеуге, өз ойын ашық айтуға үйретеді. Мұндай практикалық жұмыстар әдебиет сабағын қызықты етіп қана қоймай, тілдік дағдыларды да табиғи түрде дамытады.

Тіл үйретудегі тағы бір тиімді бағыт - прагматикалық және лингвомәдени талдау. М.Әуезов пен Ян Шуо шығармалары арқылы оқушылар сөздің әсерлілігін, диалогтардың құрылымын және әдебиеттің қоғаммен байланысын тереңірек түсіне бастайды (Kushkimbayeva et al., 2024; Haixia, 2019). Ал CLIL (пән мен тілді кіріктіріп оқыту) және Flipped Classroom (төңкерілген сынып) әдістері шетел тілін әдебиет арқылы меңгерудің ең оңтайлы жолы екенін көрсетті (Tikhomirova, 2024; Gordienko et al., 2017). Бұл модельдер оқушының тек тілін дамытып қоймай, оның мәдени және зияткерлік деңгейін де жаңа сатыға көтереді.

Оқытудың тағы бір маңызды саласы - сыныптан тыс жұмыстар мен медиа-ресурстар. Танымдық телевизиялық бағдарламалар мен мақал-мәтелдерге негізделген ойындар оқушының әдебиетке деген ынтасын оятады (Nesterova, 2023; Rahman, 2016). Мұнда «дидактикалық әдебиет» ұғымы алға шығып, мақал-мәтелдердегі метафоралар арқылы оқушының адамгершілік құндылықтары мен этикалық талғамы қалыптасады. Сонымен, барлық қарастырылған теориялар мен IT-құралдар бір мақсатқа - әдебиетті заманауи, түсінікті әрі терең мағыналы етіп оқытуға қызмет етеді.

Осы мүмкіндіктерді пайдалана отырып, жазушы тезаурусын құрудың алгоритмін ұсынып көрелік. Жазушы тезаурусының мазмұны белгілі бір қаламгердің жеке сөздік қорын, стильдік-тілдік ерекшеліктерін, поэтикалық немесе прозалық лексикасын жүйелеп, арнайы сөздік түрінде ұсынатын түсіндірмелі құрылымнан тұрады. Осыған орай тезаурус құрылымы да өзгеріп отырады. Дегенмен жазушы тезаурусына ортақ құрылымын былайша рәсімдедік:

1. ЛЕКСИКАЛЫҚ ҚҰРАМ (АВТОРДЫҢ СӨЗДІК ҚОРЫ). Бұл бөлікте жазушының жиі қолданылатын сөздері, негізгі лексикалық ядросы, авторлық

қолданыстар жинақталады және әртүрлі лексикалық қабаттарға іріктелген сөз түсіндірмелері беріледі, яғни көне сөз, кірме сөз, тарихи сөз, діни сөз, жаңа сөз, этномәдени атау, т.б. Тіпті бір шығарманың бойындағы синонимдік қатар, жергілікті тіл ерекшеліктері де жинақталады. Бұл үлкен, ауқымы кең шығармаларға тән құрылымда жүзеге асады.

2. СИНТАКСИСТІК СТИЛЬ ТЕЗАУРУСЫ. Жазушының сөйлем құрылымдарындағы ерекшелікті айқындауға бағытталады. Қысқа динамикалық сөйлемдер, ұзақ, компонентті сөйлемдер, авторға тән синтаксистік модельдер, инверсиялар (әсерлілік үшін орын тәртібін өзгерту), қайталау тәсілдері (лексикалық қайталау, синтаксистік параллелизм, анафора, эпифора). Тезаурус құрылымының бұл түрі көп жағдайда роман-эпопея, роман-диалогия шығармаларында орындалады. Жазушының сөзсаптамын анықтау үшін қолданылады. Мәселен, С.Сейфуллиннің шығармаларында лексикалық қайталау басым, ал Әбіш Кекілбайұлында авторға тән синтаксистік модельдер көп. Бұл модельдерді тезауруста айқындап көрсетіп берсек, оны зерттеу жеңілдеу болады.

3. КӨРІКТЕУІШ ҚҰРАЛДАР ТЕЗАУРУСЫ. Жазушының әдеби-стильдік қолтаңбасын анықтайтын негізгі блок. Бұл құрылымда метафора, теңеу, эпитет, метонимия, тұрақты тіркестер мен мақал-мәтел және автордың нақыл сөздерді тізбеленеді. Соның ішінде метафоралар өз ішінде (Табиғат → сезім; Адам → зат, ғалам; Кеңістік → ішкі күй, т.б.) бірнеше тақырыптық топтарға іріктеледі. Сондай-ақ ең жиі кездесетін метафоралық модельдер де бөлек топтастырылады. Эпитеттер де солай бірнеше топтарға бөлініп берілсе болады. Себебі тезаурус бұл семантикалық, тақырыптық, қызметтік топтарға өз ішінде іріктелуін көрсететін кең көлемді сөздік. Мәселен, эпитеттерді түстік эпитеттер (қара, ақ, сұр, жасыл...), эмоционалдық эпитеттер (толқулы, мұңлы, ауыр...), тұрақты авторлық эпитеттер, т.б. деп ажыратуға болады.

4. СТИЛЬДІК ҚОЛТАҢБА (АРНАЙЫ БӨЛІМ). Автордың даралығын айқындайтын белгілер, яғни авторлық қолданыстағы сөздер мен тіркестер, портреттер мен пейзаждар, үй немесе дала интерьерін суреттеуі, адамның мінезі мен жан-жануар мінезін суреттеуі, әрбір жануардың сипатын бейнелеуі, т.б. тілдік бейне жасау тәсілдері, табиғат пен адамды бейнелеу ерекшелігі тізбеленеді. Бұл бөлікте тұтас мәтіндер ұсынылуы мүмкін. Тіпті ерекше әсер ететін диалог пен монолог стилі, поэтикалық ырғақ, әуезділік пен айрықша суреттеу құбылыстары осы тараушаға тіркеледі.

5. КОНЦЕПТІЛЕР ЖҮЙЕСІ. Бұл бөлім жазушы әлемінің мағыналық өзегін анықтайды. Мысалы: жүрек, өмір, өлім, жол, тау, адам, уақыт, түн, күн, үміт, мұң концептілерінің тілдік көрінісі тізбеленеді. Әр концепт үшін мағыналық анықтама, оның қолданылу өрісі, авторлық мәнмәтіндегі рөлі, семантикалық өрістер, бір концептке байланысты сөздердің тұтас тобы, қосымша мағыналар, ассоциациялар, олардың көркемдік мазмұны талданып беріледі.

Міржақып Дулатұлы «Бақытсыз Жамал» романының тезаурусының үлгісі:

Антропонимдік кеңістік

Кейіпкерлер көркем шығармадағы реттілігімен тізбектеледі.

Көтібай. Ауылдың адамы.

Хасен. Сәрсенбайдың досы.

Сәрсенбай. 42 жастағы бай шаруа, Жамалдың әкесі, момын, қорқақ, би болуға құмар.

Қалампыр. Сәрсенбайдың бірінші әйелі, бәйбішесі, бала көтермеген әйел.

Шолпан. Жамалдың анасы, молданың қызы, оқыған, мейірімді, қызының қамын ойлайтын ана.

Жамал. 15-17 жастағы сұлу қыз, Сәрсенбайдың қызы, оқымысты, ақылды, өлең шығаратын, Ғалиды сүйген, бірақ Жұманға күштеп ұзатылған.

Ғазиз. Ауыл балаларын оқытатын молда.

Нүрпейіс. Сол ауылдың биі.

Байжан Құрман ауылының ауқатты байы, Жұманның әкесі.

Жұман. Он жеті жастағы жас жігіт, ақылсыз, білімсіз.

Авторлық сөзқолданыс

Астас Дәмдес, тұздас.

Малдың кірі. Мал баққан ақысы.

Кемпір-мемпір құлап қалса. Қыз-қырқын гашық болып қалса.

Өз талайыңнан. Өз тағдырың біледі, өз қалауың.

Қызды қырғызға да береді. Мәтел. Қызға кім сөз айтпайды, қымызды кім ішпейді мағынасында.

Эпитеттер

Халал жұп. Бірін бірі ұнатқан қос гашық.

Тәтті сөз. Көңілге жағымды, жанға жайлы сөздер, қызықтырып, еліктіретін сөздер.

Тілді бозбалалар. Сөзшең, сөзге шебер, ақынжанды балалар.

Шамшырақ сөнген заман. Әділетсіз, қараңғы заман.

Тамыршы дәрігер. Тамыр ұстап емдейтін емші.

Метафоралар

Шаруаға жеңіл болу. Тіршілікке қолайлы болу.

Бие ішті болу. Буаз болу, биенің бойына төл біту.

Қанды қақпан. Тіс қаққан, пайдакүнем, пысық.

Қара кісі. Кедей, төменгі тап өкілі.

Кісілікке алу. Адам қатарына алу, адам ретінде қабылдау.

Осылайша көркем шығарманың тезаурусымен оқу сауаттылығын аттыруға көркем мәтінге лингвостилистикалық талдау жасау әдістерін түрлендіруге болады. Ендігі кезекте мәтіннің мазмұнын түсінуге бағытталған әдеби талдау үлгілерін ұсынамыз. Негізгі зерттеу нысанымыз – «Жерқұла атты Кендебай» ертегісі.

Тезаурусы:

Ерте-ерте ертеде, ешкі құйрығы келтеде – қазақ ертегілерінің сөз басы. Ерте-ерте ертеде – оқиғаның қай кезде болғаны белгісіз, әйтеуір бір заманда деген мағынаны білдірсе, ешкі құйрығы келтеде – мал баққан заманда, бейбіт кезеңде дегенді білдіреді.

Шекесі торсықтай – ұл баланы сипаттау үшін қолданылатын теңеу, ер баланың маңдайы торсықтың пішіні секілді, яғни қошқар мүйіз сияқты томпиған болса шекесі торсықтай деп атайды.

Төбесі көкке жету – қатты қуану, өмірінде ерекше қуанышты болу.

Шыңырау құдық – өте терең құдық.

Құз – тік шатқал, биік жартас, таудың биік жері

Көкжал бөрі – қасқыр.

Атан – ең ірі түйе. Қазақ көшкенде атанға жүк артатын болған.

Құралай – киіктің лағы. Құралай – жазық дала мекендейтін жабайы аң, өте сезімтал, жылдам жүгіретін аңдардың бірі. Қазақта садақпен дәл тигізетін мергендерді “Құралайдың көзінен тигізген” деп атайды.

Мая-мая – үйілген, тау-тау болған.

Буаз – туайын деп жүрген мал, құрсағында төлі бар мал.

Арыстай – үлкен, ірі, алпауыттай.

Кез – 50 см-ге тең ұзындық өлшемі. Алты кез ат – ұзындығы 300 см, яғни 3 метрге тең ірі ат.

Керқұла – кер және құла сөздерінің бірігуінен жасалған сөз. Кер – жылқының ірілігін әрі ұрғашы емес еркегі екенін білдіреді, құла – басы мен денесі жылтыр сары, арқасынан құйрығына дейін қара жолақты жылқы.

I Мәтінді түсінуге арналған тапсырмалар (фактологиялық сұрақтар)

№	Сұрақ	А	Ә	Б
1	Қазанғап қалай өмір сүрген?	Бай	Орташа	Кедей
2	Қазанғап қайда өмір сүрген?	Хантәңірі тауында	Жетісу маңында	Қаратаудың ойында, Қарасудың бойында
3	Қазанғап қалай күн көрген?	Мал баққан	Егін еккен	Құс атып, балық аулаған
4	Қазанғаптың әйелі кімді дүниеге әкелді?	Шекесі торсықтай ұл	Кесте тігер қыз	Егіз босанды
5	Баласының атын кім деп қойды?	Қабанбай	Кендебай	Кенжетай
6	Баласы қанша жылда алып жігіт болды?	Бес жылда	Төрт жылда	Алты жылда
7	Кендебай құлынды қалай құтқарады	Өлгелі жатқан биенің қарнын жарып, құлынын суырып алады	Хан сарайынан алып келеді	Жабайы аңдардан құтқарады
8	Құлын қалай өседі?	Айлап емес, сағаттап өседі	Қара жорға болып өседі	Алты айдың ішінде алты кез ат болып өседі
9	Құлынға қандай ат қояды?	Жарқұлақ	Керқұла	Тайбурыл

II. Кейіпкерлермен жұмыс. Сәйкестігін “+” белгісімен анықтайды.

Кейіпкер Белгілері	Кендебай	Қойшы бала	Тасқара	Мергенбай	Керкұла
Кедей					
Батыр					
Бай					
Сиқырлы жануар					

III. Мәтіндегі шындыққа жанаспайтын ертегі оқиғаларын табыңыз. Дұрысы “+” белгілеңіз.

№	оқиға	Өмірдегі ақиқат	Ертегі сиқыры
1	Мал бағып жүре береді		
2	Өзеннің суы екіге айырылып, ортадан жол ашылады		
3	Бие құлындайды		
4	Бұлтпен араласқан үлкен дәу құлынды алып кетеді		
5	Алтын құйрықты, құндыз жүнді арғымақ құлын туады		
6	Екі бала қорылдап ұйықтап қалады		
7	Құйрықты қойнынан суырып алғанда, үйдің іші жап-жарық болып кетеді		
8	Ұялып жерге қарау		
9	Керкұланың қылын тұтатқан кезде ат жетіп келеді		
10	Бұларға көрінбей биені мен де күзеттім		
11	Керкұланың қылын тұтатқан кезде ат жетіп келеді		
12	Үлкен тау көрінді		
13	Тау теңселіп, қозғалып оған қарай жақындап келеді.		
14	Алмас қылыш арыстанды екі бөліп, Кендебайды ар жағына бір-ақ түсіреді.		

IV. Мына суреттер ертегідегі кейіпкерлерді сипаттайды. Кейіпкердің атын тауып жазындар.**V. Мәтін идеясын талдау тапсырмалары (Фрейминг)**

1. Кендебайдың орнында болсаң сиырларды өзеннің арғы бетіне қалай өткізер едің?

Әлде Кендебайдың әрекеті дұрыс па?

2. Ханның балалары түні бойы биені күзете алмай ұйықтап қалғаны кешірімді ме?

Әлде әкесінің тапсырмасына жауапсыз қарағаны ма? Ұйқыны бұзған денсаулыққа зиян ба?

3. Алтын құйрықты құлын туылғанда Кендебай хан балаларын неге оятпады? Сен оятар ма едің?

4. Адам мақсатына жету үшін Кендебайдың алдынан шыққан қиындықтарды жеңу керек пе? Жетістікке жету қиындықпен келе ме?

5. Кендебай қандай ерлігімен, қандай мінезімен танылды? “Кендебай батыр” ауылы деп атауға лайықты ма? Түсіндіріп берші.

Қорытынды

Көркем әдебиет стилін меңгертуде жазушы тезаурусын құрастыру және оқу сауаттылығына қатысты фактологиялық, аналитикалық, фреймингтік сауалнамаларды құрастыру ең тиімді тәсілдер болып саналады. Жоғары сынып оқушыларына көркем мәтінді лингвостилистикалық тұрғыдан талдауды үйрету мәселесі бүгінгі әдістеме ғылымында зерттеу материалдарының аздығымен ерекшеленеді. Осы олқылықтың орнын толтыру мақсатында жүргізілген бұл зерттеу оқушының стильдік ерекшеліктерді тану қабілетін арттыру арқылы оның жасампаздық әлеуетін оятуды көздейді. PRISMA әдістемесіне негізделген бұл жүйелі шолу Scopus деректер базасындағы заманауи ғылыми еңбектерді саралай келе, көркем әдебиет стилін оқытудың кешенді әдіс-тәсілдерін айқындап берді. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, көркем мәтіндегі бейнелеуіш құралдарды талдау оқушының ассоциативті ойлауын, шығармашылық қиялын және ақиқат дүниені пайымдау қасиетін жаңа сатыға көтереді.

Көркем әдебиет стилін меңгерту - оқушылардың тілдік дағдыларын дамытудың, сыни пайымдау қабілетін ұштаудың және мәдениетаралық түсінігін кеңейтудің ең тиімді жолы. CLIL және Flipped Classroom секілді коммуникативтік бағыттағы инновациялық әдістер тіл мен қарым-қатынас негіздерін терең түсінуге, оқу үдерісін сапалық жаңа деңгейге шығаруға мүмкіндік береді. Мәтін құрылымы мен авторлық метафораларды тәпсірлеу барысында оқушылардың стилистикалық түйсігі қалыптасып, олардың мәдени және танымдық тұрғыдан ілгерілеуіне жағдай жасалады. Сонымен қатар, танымдық телевизиялық бағдарламалар мен дидактикалық ойындар сияқты интерактивті тәсілдер, аналитикалық жазба жұмыстары мен арт-терапия элементтері әдебиетке деген шынайы ынтаны оятып, теориялық білімді практикалық шеберлікпен ұштастыруға жол ашады.

Тұжырымдай келгенде, қарастырылған теориялар мен модельдер оқушының тілдік тұлғасын жан-жақты жетілдіретін маңызды құралдар болып табылады. Зерттеу барысында анықталғандай, Scopus деректер базасында Қазақстан контекстіне қатысты тек 2 ғана еңбектің кездесуі бұл тақырыптың

отандық ғылым үшін аса өзекті екенін және әлі де терең зерттеуді қажет ететінін дәлелдейді. Алдағы уақытта осы халықаралық тәжірибелерді негізге ала отырып, қазақстандық мектеп оқушыларының лингвостилистикалық құзыреттілігін дамыту бойынша нақты тәжірибелік-эксперименттік жұмыстарды жүргізу біздің негізгі ғылыми жоспарымыздың өзегі болмақ.

Авторлар бұл мақаланы дайындау барысында мәтінді стилистикалық түзету, ағылшын тіліндегі аннотацияны және әдебиеттер тізімін халықаралық стандарттарға сай рәсімдеу, сондай-ақ PRISMA кестесіндегі деректерді жүйелеу мақсатында жасанды интеллект құралдарын (Gemini) пайдаланды.

References

Gordienko O.A., Zinkovskaya V.E., Ryzhenko Y.A., Rybalchenko O.V., and Kholodionova S.I. (2017) Axiological Components in Teaching Students from the CIS States the Russian Language in Non-Philological Universities (in Eng.)

Gorina I.I., Gorobets L.N., Nikulnikova Ya.S., Kozlova G.A., and Tanasova T.G. (2019) NORMATIVE ORIENTATION OF THE LANGUAGE OF FICTION: LINGUISTIC-AESTHETIC ASPECT (in Eng.)

Haixia L. (2019) One way to produce beauty and poetry: My experiences in teaching Yang Shuo's prose. 2019. (in Eng.)

Johansson M. (2021) A comparative study of Swedish and French upper secondary school students' reception of a narrative text and the paradox of literature education (in Eng.)

Kushkimbayeva A., Tymbolova A., Yessenova K., Sultaniyazova I., and Remetov M. (2024) Increasing Students' Self-Esteem Based on the Pragmatic Level of Linguistic Personality (in Eng.)

LeBlanc R.J. (2021) "I've got to do this in a Southern": Stylized spoken literary quotation in the ELA classroom (in Eng.)

Ma L., and Yang Y. (2024) An Exploration of the Precision Path of Integrating Artificial Intelligence Technology into Japanese Literature Education (in Eng.)

Mangen A., Begnum A.C., Kuzmičová A., Nilsson K., and Steenberg M. (2018) Empathy and literary style A theoretical and methodological exploration (in Eng.)

Melnikov B., and Pivneva S. (2016) ON THE MULTIPLE-ASPECT APPROACH TO THE POSSIBLE TECHNIQUE FOR DETERMINATION OF THE AUTHOR'S LITERARY STYLE (in Eng.)

Naaz K., and Singh N.K. (2022) Design and Development of Computational Tools for Analyzing Elements of Hindi Poetry (in Eng.)

Nesterova N.G. (2023) Communicative and pragmatic originality, and linguistic and stylistic resources of the television educational program (on the example of the project "Transfer of knowledge") (in Eng.)

O'Halloran K. (2022) Postdigital stylistics: Creative multimodal interpretation of poetry and internet mashups. 2022.

Pardo B.S. (2024) 'Booktuber: Promoting reading and literacy in the classroom among Spanish pre-service teachers through a video review (in Eng.)

Rahman S.H.A. (2016) The Study of Proverbs as A Way to Enhance Ethical Values in Artwork. 2016. (in Eng.)

Sword H., Rudolph J., Ismail F., Tan S., and Stafford V. (2024) The oxymoronic pursuit of pleasurable academic writing. An interview with Helen Sword (in Eng.)

Tikhomirova Y.A. (2024) TEACHING ENGLISH THROUGH CONTEMPORARY BRITISH LITERATURE AND CLIL: AN INTEGRATIVE APPROACH (in Eng.)

Yang L., Wang G., and Wang H. (2024) Reimagining Literary Analysis: Utilizing Artificial Intelligence to Classify Modernist French Poetry (in Eng.)

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the Central Asian Academic Research Center LLP

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the journals of the Central Asian Academic Research Center LLP implies that the described work has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The Central Asian Academic Research Center LLP follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the Cross Check originality detection service <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/ or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the Central Asian Academic Research Center LLP.

The Editorial Board of the Central Asian Academic Research Center LLP will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Ответственный редактор **А. Ботанкызы**

Редакторы: **Д.С. Аленов, Т. Апендиев**

Верстка на компьютере: **Г.Д. Жадырановой**

Подписано в печать 27.02.2026.

46,0 п.л. Заказ 1.